

• درسنامه های جامع با موشکافی و تحلیل کامل متن کتاب درسی

• بیش از ۱۷۵۵ سؤال متنوع امتحانی

خلاصه کپسولی

۱۲ کاربرگ امتحانی

به نام خدای مهربان

• برای دریافت آخرین
امتحان نهایی
این کد رو اسکن کن.

مقدمه

سلام خدمت دانش‌آموزان پرتلاش

همان‌طور که می‌دانید با تغییراتی که صورت گرفته، یعنی حذف دروس عمومی از کنکور و قطعی‌شدن تأثیر نمرات امتحان نهایی در قبولی دانشگاه، گرفتن نمره کامل در امتحانات نهایی از قبل سخت‌تر خواهد شد.

پیش‌بینی می‌شود که هم سطح دشواری سؤالات تغییر کرده و سؤالات سخت‌تر می‌شود و هم رقابت بین دانش‌آموزان برای برتری (به‌خصوص دانش‌آموزانی که در تست ضعیف‌تر هستند و روی سؤالات تشریحی امتحانات نهایی حساب باز کردند) بیشتر خواهد شد. پس فرض کن که در دوی ماراتن داری می‌دوی و یک لحظه تردیدت باعث جا ماندن از این مسیر آینده‌ساز می‌شود.

خبر خوب اینکه کتابی که پیش روی شماست تلاش کرده تا هر آنچه که برای موفقیت نیاز دارید، فراهم نماید، چه از لحاظ درسنامه‌های کاربردی و مطابق با رویکرد امتحان نهایی و چه از نظر بانک سؤالات امتحان نهایی و طبقه‌بندی درس به درس و بخش‌بندی سؤالات در هر درس. همچنین پاسخنامه‌های واقعاً تشریحی به همراه نکات امتحانی و جمع‌بندی، به برطرف شدن ایرادات احتمالی شما کمک می‌کند.

پس اگر به دنبال کتابی هستید که تمام مطالب کتاب درسی را به همراه بررسی و موشکافی نکات آن، مدنظر قرار داده باشد، توصیه می‌کنیم خواندن کتاب **بیست‌پک** را در اولویت خود قرار دهید. این کتاب از نظر تعداد سؤالات و از نظر تنوع و سطح دشواری و نیز از نظر دسته‌بندی مطالب، هر آنچه را که برای موفقیت دانش‌آموزان نهایی لازم است، تأمین کرده است. پس با امید و تلاش و توکل به یگانه خالق هستی، این کتاب را شروع کرده و لحظه‌ای از رسیدن به موفقیت در این مسیر پر فراز و نشیب ولی شیرین از حرکت نایستید.

کتاب پرسؤال

مشاوره: هر درس با یک مشاوره کاربردی شروع می‌شود که در آن علاوه بر بارم درس در امتحانات، عنوان مباحث مهم درس نیز آورده شده است. **درسنامه:** درسنامه این کتاب حاوی تمامی مطالب مهم و اسامی کتاب است که با خواندن آن دیگر نیازی به مراجعه به کتاب درسی ندارید. **سؤالات امتحانی:** در پایان هر درس سؤالات متنوع و کاملی آورده شده، در طرح سؤالات هم تلاش کردیم از انواع مدل‌هایی که تاکنون در امتحانات نهایی سؤال طرح شده، استفاده کنیم. همچنین در انتهای هر بخش سؤالات دشوارتر و خلاقانه‌تر با علامت **۲۰+** مشخص شده که شما را بیشتر به کسب نمره ۲۰ نزدیک می‌کند.

کتاب کاربرگ امتحانی

آزمون‌های درس به درس: این آزمون‌ها را به سبک و سیاق امتحان نهایی طراحی کردیم؛ همچنین سعی کردم تمام نکات مهم امتحان خیز هر درس، در قالب این آزمون‌ها بیاید. بنابراین پس از خواندن هر درس، یک امتحان نهایی در حد همان درس در انتظارتان است. **آزمون‌های جامع:** پس از آزمون‌های درس به درس، شش آزمون جامع آوردیم. از این شش آزمون، دو آزمون تألیفی نیم‌سال اول، دو آزمون شبیه‌ساز نهایی و دو آزمون نهایی دی ۱۴۰۲ و خرداد ۱۴۰۳ است. حتماً پس از مطالعه کل کتاب به این آزمون‌ها بپردازید.

کتابچه خلاصه کپسولی

اما بچه‌ها برایتان یک هدیه کوچک، اما بسیار کاربردی گذاشتیم. «خلاصه کپسولی» که در اصل خلاصه کل کتاب است و شامل مهم‌ترین و پرتکرارترین نکات امتحان نهایی است.

قدردانی

و در خاتمه وظیفه خود می‌دانم از افرادی که در آماده شدن این کتاب همراه من بوده‌اند، نهایت تشکر و قدردانی را داشته باشم. جناب آقای احمد اختیاری مدیرعامل انتشارات مهروماه که همیشه با راهنمایی‌هایشان باعث دلگرمی من بودند. مشاوران کاردان موسسه هومان، جناب آقای محمدجواد حیدر و جناب آقای امیر محمدبیگی مدیر تألیف خستگی‌ناپذیر و خیلی کاربلد پروژه که از ایده‌هایشان در پربار شدن این اثر استفاده شده است. ایشان در کارشان بسیار جدی هستند و همراه بودنشان را ارج می‌نهم. تشکر ویژه‌ای دارم از سرکار خانم مهشید بشیری بابت تقبل تمام زحمات و پیگیری کارها؛ همراهی ایشان موهبت بزرگی است. در پایان از همه دانش‌آموزان عزیز و همکاران فرهیخته تقاضا دارم با ارسال نظرات و پیشنهادات سازنده از طریق روابط عمومی انتشارات مهروماه به سامانه **۹۶۸۸۴** ما را در هرچه بهتر شدن این کتاب یاری فرمایند.

مینا معبودی، فرناز نصیری

فهرست

فصل اول:

جغرافیای سکونتگاه‌ها

۵

● درس ۱: شهرها و روستاها

۶	درسنامه
۱۱	سؤالات امتحانی
۹۸	پاسخ‌نامه

● درس ۲: مدیریت شهر و روستا

۲۰	درسنامه
۲۶	سؤالات امتحانی
۱۰۰	پاسخ‌نامه

● فنون و مهارت‌های جغرافیایی ۱

۲۵	درسنامه
۳۳	سؤالات امتحانی
۱۰۳	پاسخ‌نامه

فصل دوم:

جغرافیای حمل و نقل

۳۵

● درس ۳: ویژگی‌ها و انواع شیوه‌های حمل‌ونقل

۳۶	درسنامه
۴۱	سؤالات امتحانی
۱۰۴	پاسخ‌نامه

● درس ۴: مدیریت حمل‌ونقل

۴۹	درسنامه
۵۵	سؤالات امتحانی
۱۰۶	پاسخ‌نامه

● فنون و مهارت‌های جغرافیایی ۲

۵۳	درسنامه
۶۲	سؤالات امتحانی
۱۰۹	پاسخ‌نامه

فصل سوم:

مخاطرات طبیعی

۶۷

● درس ۵: ویژگی‌ها و انواع مخاطرات طبیعی

۶۸	درسنامه
۷۴	سؤالات امتحانی
۱۱۳	پاسخ‌نامه

● درس ۶: مدیریت مخاطرات طبیعی

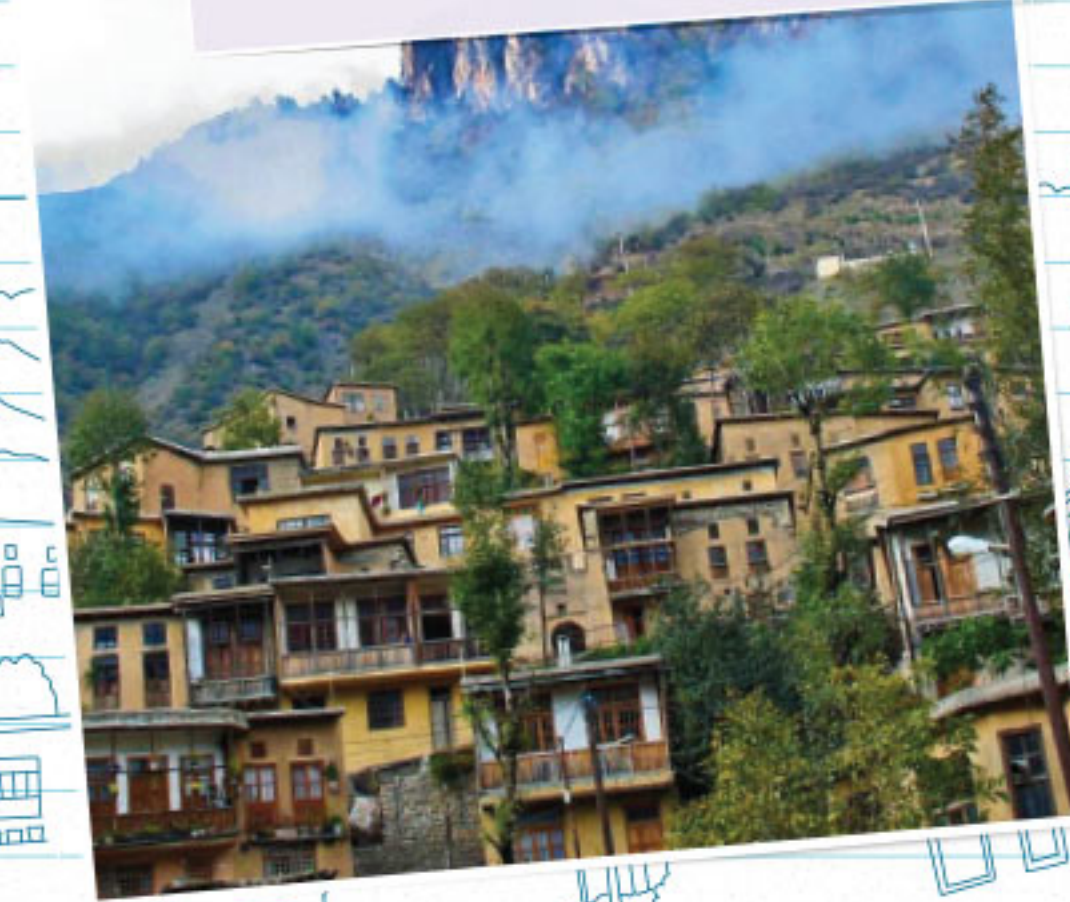
۸۵	درسنامه
۸۹	سؤالات امتحانی
۱۱۷	پاسخ‌نامه

● فنون و مهارت‌های جغرافیایی ۳

۸۸	درسنامه
۹۴	سؤالات امتحانی
۱۱۹	پاسخ‌نامه

فصل اول

جغرافیای سکونتگاه‌ها

مشاوره: درس اول رو با شناخت شهرها و روستاها شروع می‌کنیم. از این درس در امتحان نهایی حدود ۱/۵ نمره سوال پرسیده می‌شود که گاهی به صورت تشریحی باید به آن پاسخ دهیم. تعاریف در این درس خیلی مهم هستند و بعضاً مثل‌هایی برای فهم بیشتر آورده شده که این مثل‌ها هم می‌توانند مورد سوال قرار بگیرند. در این درس تصاویر خیلی بااهمیت نیستند و برای مطالعه آن‌ها نیازی نیست خیلی وقت بگذاریم. در کل این درس دارای مطالب حفظ کم‌دنی زیادی است. تعاریف زیادی دارد و مثل‌های آن هم مهم است. تمرکز و گذاشتن وقت کافی برای مطالعه و مرور درس قطعاً ما را به نتیجه‌ای که می‌خواهیم می‌رساند.

- سرآغاز مطالعه و شناخت سکونتگاه روستایی و شهری، **مقر (مکان و جایگاه) و موقعیت آن** است.

مقر

تعریف: مقر، به مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین گفته می‌شود.

مقر هر روستا یا شهر، شامل **هسته اولیه آن** نیز می‌شود.

- هسته اولیه، مکانی است که مردم بر حسب نیاز، آن را برای زندگی انتخاب و اشغال کرده‌اند و بعدها روستا یا شهر از آن محل گسترش یافته است.

عوامل مؤثر در انتخاب مکان برای استقرار و سکونت جمعیت

عوامل طبیعی

- بیش از چهار هزار سال قبل، نخستین روستاها، شهرهای پرجمعیت و تمدن‌های اولیه در کنار رودهای دجله و فرات، نیل، کارون، سند و... پدید آمدند.
- عواملی مانند **آب فراوان، آب‌وهوای ملایم و خاک حاصلخیز** جلگه‌ها در سکونت انسان‌ها در این مکان‌ها نقش مهمی داشت.
- عوامل طبیعی **بیشترین نقش** را در انتخاب مکان برای استقرار و سکونت جمعیت داشته‌اند.

عوامل سیاسی و تصمیمات حکومتی

دسترسی به راه‌های تجاری

عوامل دفاعی و نظامی

- در ایران دسترسی به آب، قلعه‌های دفاعی، بازارهای محلی و قرار گرفتن در تقاطع راه‌ها از مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری هسته اولیه روستاها و شهرها بود.
- برخی پژوهشگران، هسته اولیه شهر رشت را مکان بازار و تجارت محصولات کشاورزی و ابریشم با نواحی پیرامون می‌دانند.
- هسته اولیه روستای هولوکو در مجارستان، قلعه‌ای است که در اواسط قرن ۱۳ میلادی پس از گسترش امپراتوری مغول به منظور دفاع از حمله‌های احتمالی ساخته شده و در دو قرن بعد به منطقه مسکونی تبدیل شد.

موقعیت

تعریف: **موقعیت**، به وضعیت یک سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود و جایگاه آن در سطح ناحیه گفته می‌شود.

- این پدیده‌ها و جایگاه، ممکن است عوامل انسانی و طبیعی مانند روستاها و شهرهای اطراف آن، نقش سیاسی و اداری آن، راه‌های ارتباطی، آب و هوا، دسترسی به منابع معدنی و انرژی و ناهمواری‌ها باشند.

نکته نهایی: موقعیت یک شهر یا روستا نقش مؤثری در ادامه حیات، گسترش یا حتی زوال آن سکونتگاه دارد.

برای اینکه نکته رو بهتر متوجه بشیم، چندتا مثال زیر رو بخونید:

- دسترسی یک شهر به دریا یا شبکه ارتباطی خط آهن در یک منطقه، موقعیت مناسبی برای رونق تجارت و مشاغل مربوط در آن شهر به وجود می‌آورد.
- نزدیک بودن یک شهر به روستاهای پرجمعیت مجاور یا منابع معدنی، در جذب نیروی کار و توسعه صنایع آن شهر مؤثر است و می‌تواند موجب گسترش و آبادانی آن شود.

مجاورت یک سکونتگاه با کوه آتشفشان یا گسل‌های فعال می‌تواند موجب به خطر افتادن حیات آن سکونتگاه شود.

- برخی تغییرات محیط پیرامون، رویدادهای سیاسی یا تغییرات آب‌وهوایی می‌تواند موجب از دست رفتن موقعیت و اعتبار یک شهر یا انتقال آن به مکانی دیگر شود.
- شهر اهواز در کنار رودخانه کارون و در محل تقاطع راه‌های آبی، جاده‌ای و راه‌آهن قرار گرفته است و موقعیت چهارراهی دارد. این موقعیت سبب شده است که این شهر از غرب با عراق، از شرق با استان فارس، از جنوب با بندر جنوبی و از شمال با مرکز ایران ارتباط برقرار کند و حوزه نفوذ گسترده‌ای داشته باشد.

تفاوت‌های شهر و روستا

۱ فعالیت اقتصادی	■ مهم‌ترین ملاک تفاوت شهر و روستا، فعالیت‌های اقتصادی آن‌هاست. ■ در اغلب سکونتگاه‌های روستایی، درصد بیشتری از جمعیت فعال در بخش کشاورزی (زراعت، دامداری، جنگل‌داری، صید، شکار و...) فعالیت می‌کنند. ■ در شهرها، بیشتر مردم به فعالیت‌های صنعتی و خدماتی اشتغال دارند.
۲ میزان جمعیت	■ متداول‌ترین ملاک تشخیص شهر و روستا، ملاک جمعیتی است. ■ شهرها از روستاها پرجمعیت‌ترند و تراکم جمعیت نیز در آن‌ها بیشتر است. ■ ملاک جمعیتی برای اینکه یک سکونتگاه شهر تلقی شود، در مناطق مختلف متفاوت است. ■ در برخی کشورهای اروپایی، سکونتگاه‌هایی با بیش از ۲۰۰۰ نفر جمعیت، شهر محسوب می‌شوند؛ ولی در برخی کشورهای پرجمعیت آسیا (مانند چین و هند) روستاهایی با بیش از ۳۰۰۰۰ نفر جمعیت وجود دارد.
۳ وسعت و فضای سکونت و فعالیت	■ در روستاها فضاهای باز و چشم‌اندازهای طبیعی بیشتر است. ■ در شهرها، خانه‌ها، مغازه‌ها و فضاهای صنعتی به هم فشرده‌ترند و فعالیت‌های متنوع در فضاهای محدودتری متمرکز شده‌اند.
۴ دسترسی به خدمات و تسهیلات	■ امکانات آموزشی، درمانی و پزشکی، مراکز خرید، حمل‌ونقل عمومی، خدمات مالی و بانکی، آب و برق و... در شهرها متنوع و گسترده است. ■ خدمات و تسهیلات در روستاها کمتر و محدودتر است.
۵ فرهنگ و مناسبات اجتماعی	■ آداب و رسوم و شیوه زندگی در شهر و روستا متفاوت است. ■ در شهرها نوگرایی بیشتر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است. ■ چون در روستاها جمعیت کمتر است، بیشتر افراد یکدیگر را می‌شناسند و روابط خویشاوندی، وابستگی اجتماعی و همکاری بیشتر است.

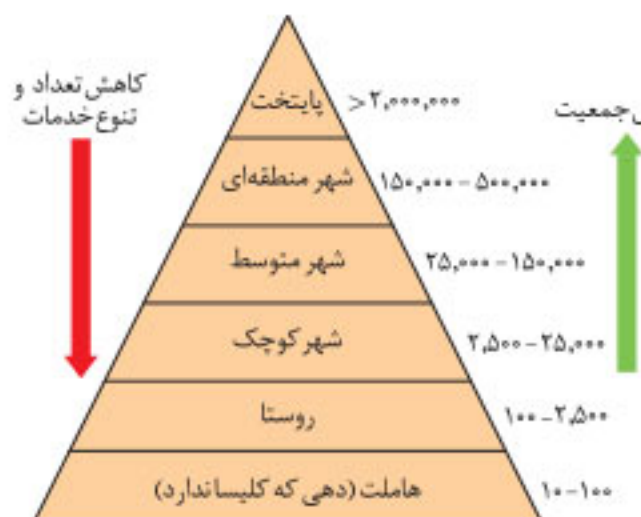
پس چی شد؟! مهم‌ترین ملاک تفاوت شهر و روستا، فعالیت اقتصادی و متداول‌ترین ملاک تفاوتشون، میزان جمعیت اون‌هاست.

سلسله‌مراتب سکونتگاه‌ها

سکونتگاه‌ها از نظر تعداد جمعیت متفاوت‌اند و طیف وسیعی از روستاهای کوچک با جمعیت کمتر از ۱۰۰ نفر تا شهرهای بیش از ۱۰ میلیون نفر را دربر می‌گیرند.

تعریف: منظور از سلسله‌مراتب سکونتگاه‌ها، رتبه‌بندی آن‌ها بر حسب اهمیت است. برای این منظور، سکونتگاه‌ها را بر اساس میزان جمعیت و عملکرد (خدمات ارائه‌شده) طبقه‌بندی می‌کنند.

سکونتگاه‌هایی که کم‌جمعیت یا کوچک‌اند، معمولاً خدمات محدودی به ساکنان ارائه می‌دهند؛ ولی تعداد و تنوع خدمات در سکونتگاه‌های بزرگ‌تر، بسیار بیشتر است؛ برای مثال یک ده کوچک، ممکن است امکاناتی مانند چند مغازه، یک صندوق پست، یک مدرسه و یک مرکز بهداشت نیمه‌وقت داشته باشد؛ ولی در یک شهر بزرگ، انواع فروشگاه‌ها، مراکز درمانی، رستوران‌ها، بانک‌ها، فرودگاه و... وجود دارد و شهر می‌تواند خدمات زیادی را به ساکنان خود و حتی روستاها و شهرهای هم‌جوار نیز ارائه دهد.

■ شکل مقابل نمونه‌ای از سلسله‌مراتب را در سکونتگاه‌های اروپا نشان می‌دهد. در قاعده هرم و ردیف‌های پایین، سکونتگاه‌هایی با کمترین میزان جمعیت قرار می‌گیرند و خدمات کمتری نیز ارائه می‌دهند. با حرکت به سوی بالای هرم، جمعیت سکونتگاه‌ها بیشتر می‌شود و خدماتی هم که ارائه می‌دهند، بیشتر و متنوع‌تر است.

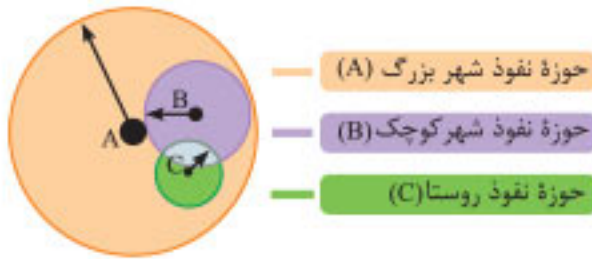
■ معیارهای رتبه‌بندی با توجه به اهداف و نوع مطالعات محققان و از جایی به جای دیگر متفاوت است؛ همچنین معیار و تعریف برای شهر کوچک و بزرگ و میزان جمعیت آن نیز در کشورهای مختلف فرق می‌کند.

حوزه نفوذ سکونتگاه

تعریف: به محدوده جغرافیایی که از یک سکونتگاه، کالا و انواع خدمات دریافت می‌کند و بین آن محدوده و سکونتگاه جریان کالا، خدمات و رفت‌وآمد افراد وجود دارد، **حوزه نفوذ آن سکونتگاه** می‌گویند.

حوزه نفوذ برخی سکونتگاه‌ها کم‌وسعت است؛ برای مثال یک شهر کوچک ممکن است فقط به چند روستای پیرامون خود خدمات بدهد و ساکنان روستاهای پیرامون برای خرید و کار در کارخانه‌ها و استفاده از مراکز درمانی به آن شهر مراجعه کنند.

برخی شهرها حوزه نفوذ بسیار گسترده‌ای در سطح یک ناحیه یا کشور و حتی جهان دارند؛ برای مثال شهر تهران در برخی عملکردها (مانند تولید و عرضه خودرو، لوازم خانگی، خدمات پیشرفته پزشکی و مراکز دانشگاهی) حوزه نفوذی در سطح کشور ایران دارد.

بررسی حوزه نفوذ یک سکونتگاه

- آستانه جمعیتی نفوذ: حداقل جمعیتی که تقاضای کالا، خدمات یا عملکرد از سکونتگاه دارند.
- دامنه نفوذ: بیشترین مسافتی که مردم منطقه برای دریافت کالا یا خدمات از آن سکونتگاه طی می کنند.
- این تعاریف خیلی مهم هستند و اغلب در پرسش های تشریحی از شون سؤال می شه.

نکته نهایی: هرچقدر سکونتگاه در رتبه بالاتری در هرم سلسله مراتب سکونتگاه قرار بگیرد، آستانه جمعیت نفوذ و دامنه نفوذ بالاتری دارد.

شهرنشینی

یکی از مهم ترین تغییرات فضای جغرافیایی در قرن بیستم و بیست و یکم، **افزایش شهر و شهرنشینی** در جهان است.

اصطلاح شهرنشینی به معنای افزایش نسبت جمعیت شهرهای یک کشور یا ناحیه به روستاهای آن است.

در سال ۱۹۵۰ میلادی، فقط ۳۰ درصد جمعیت جهان در شهرها زندگی می کردند؛ ولی در سال

۲۰۲۳ میلادی ۵۷ درصد جمعیت جهان، ساکن شهرها بوده اند. پیش بینی می شود که تا سال

۲۰۵۰ میلادی، این نسبت به حدود ۶۶ درصد برسد.

سطوح شهرنشینی و افزایش آن در نواحی مختلف جهان متفاوت است.

طبق جدول زیر، میان سطح شهرنشینی در آسیا و آفریقا با نواحی توسعه یافته صنعتی آمریکای

شمالی، اروپا و استرالیا اختلاف زیادی وجود دارد؛ اما سرعت گسترش شهرنشینی در آسیا و آفریقا

بیشتر از سایر نواحی جهان است و همچنان ادامه دارد.

سطح شهرنشینی در نواحی مختلف جهان ۲۰۲۳ میلادی

آمار طبق سال ۲۰۲۳

نواحی	آمریکای شمالی	آمریکای لاتین و کارائیب	اروپا - اقیانوسیه	آسیا	آفریقا
درصد شهرنشینی	۸۳ درصد	۸۲ درصد	۷۵ - ۶۸ درصد	۵۳ درصد	۴۵ درصد

رشد سالیانه شهرنشینی در نواحی مختلف جهان ۰/۴ درصد است؛ اما این رقم در آسیا و آفریقا به ۱/۵ درصد در سال می رسد. در کشورهای این نواحی، بخش

عمده ای از رشد شهرنشینی به علت مهاجرت فزاینده روستاییان به شهرها به منظور اشتغال و دستمزد بیشتر و به دنبال صنعتی شدن و توسعه کارخانه ها یا

رشد بخش خدمات و ورود این کشورها به تجارت جهانی بوده است.

افزایش شهرهای میلیونی

یکی از مهم ترین پدیده های مربوط به تغییرات الگوی شهرنشینی در جهان، **افزایش شهرهای میلیونی** است.

در سال ۱۹۵۰ میلادی شهرهای لندن و نیویورک بیش از ۸ میلیون نفر جمعیت داشتند.

در سال ۱۹۹۰ میلادی، ۱۰ شهر با بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت در جهان وجود داشت و امروزه تعداد این شهرها به ۳۴ رسیده است.

یکی از تغییرات دیگر، **تغییر الگوی مکانی شهرهای با بیش از ۵ و ۱۰ میلیون نفر** جمعیت در جهان است که تا چند دهه پیش فقط در نیمکره شمالی،

آمریکای شمالی، اروپا و ژاپن وجود داشتند؛ اما امروزه آسیا، آمریکای لاتین و آفریقا نیز با رشد شهرهای میلیونی و پرجمعیت روبه رو شده اند.

مادرشهر (متروپل)

تعریف: مادرشهر یا متروپل، **بزرگ ترین و مهم ترین شهر** یک ناحیه، استان یا کشور است.

امکان دارد پایتخت یا شهر اصلی یک ناحیه باشد که مرکز حکومتی، مذهبی، تجاری و... است و از این جنبه ها بر سایر سکونتگاه ها برتری دارد.

معمولاً در برخی کشورها - به مادرشهر، **کلان شهر** هم گفته می شود و برخی معتقدند که کلان شهر، ترجمه و معادل واژه **مگاسیتی** است و به شهرهایی

با بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت گفته می شود؛ مانند کلان شهر **مانیل** و کلان شهر **هنگ کنگ**.

تعریف: در ایران طبق مصوبه شورای عالی معماری و شهرسازی، به مادرشهرهایی که **بیش از ۱ میلیون نفر** جمعیت داشته باشند، کلان شهر گفته می شود؛

مانند تهران، مشهد، اصفهان، کرج و قم.

گسترش حومه نشینی

تعریف: به بخش های پیرامونی یک شهر، **حومه** می گویند.

حومه ها با افزایش شهرنشینی، گسترش حمل و نقل و وسایل ارتباطی متنوع در اطراف شهرها، به ویژه شهرهای پرجمعیت و بزرگ شکل گرفتند.

حومه نشینان برای خرید، کار یا استفاده از خدمات به شهرها رفت و آمد می کنند.

حومه ها انواع مختلفی دارند؛ مانند خوابگاهی، صنعتی، فقیرنشین و مرفه نشین.

با افزایش جمعیت مادرشهرها و گسترش حومه های آنها، به تدریج منطقه هایی با عنوان منطقه مادرشهری به وجود آمدند. در پیرامون برخی از مادرشهرها،

شهرها و شهرک های اقماری پدید آمده اند.

• **کلان شهر توکیو** با ناحیه مادرشهری پیرامون خود، ۳۸ میلیون نفر جمعیت دارد و **پرجمعیت ترین کلان شهر** دنیاست.

مگالاپلیس

تعریف: مگالاپلیس به زنجیرهای از **مادرشهرها** یا **کلان‌شهرها** گفته می‌شود که به دلیل گسترش فوق‌العاده زیاد دو یا چند مادرشهر در امتداد مسیرهای ارتباطی و حمل‌ونقل (در برخی بخش‌های جهان) ایجاد شده‌اند.

در مگالاپلیس، حومه‌ها و شهرک‌های اقماری یک مادرشهر به حومه‌ها و شهرک‌های مادرشهر دیگر پیوند می‌خورد.

برخی به مگالاپلیس، **منطقه آبرشهری** می‌گویند.

جهان‌شهر: برخی از شهرهای با بیش از ۱۰ میلیون جمعیت به سبب نقش مهمشان در اقتصاد و تجارت جهانی، حوزه نفوذ بسیار وسیعی در سطح جهان دارند، که به آن‌ها «جهان‌شهر» گفته می‌شود.

مهم‌ترین ویژگی‌های مگالاپلیس‌ها

- تمرکز و تراکم جمعیت شهری
- تمرکز مؤسسات مالی و پولی
- تمرکز صنایع دانش‌بنیان و فراوانی آمدو شد بین مادرشهرهای هم‌جوار با انواع وسایل حمل‌ونقل زمینی و هوایی
- مگالاپلیس‌ها معمولاً در امتداد راه‌های ارتباطی، شکل خطی و کریدوری و برخی نیز شکل خوشه‌ای و کپکشان‌ی پیدا کرده‌اند.

نکته نهایی: مگالاپلیس شمال شرق ایالات متحده آمریکا (از بوستن تا واشنگتن) و مگالاپلیس ژاپن (توکیو - یوکوهاما) نمونه‌هایی از اولین مگالاپلیس‌های جهان‌اند.

تغییر در روستانشینی و سکونتگاه‌های روستایی

- فرایند شهری شدن به افزایش شهرنشینی در همه کشورهای جهان منجر شده است؛ اما هنوز ۳/۴ میلیارد نفر از مردم جهان در روستاها زندگی می‌کنند.
- کشورهای چین و هند، بیش از یک میلیارد نفر روستانشین دارند.
- یکی از مهم‌ترین عوامل تغییر در کاهش روستانشینی و افزایش شهرنشینی، **مهاجرت روستاییان به شهرهاست.**

عوامل دافعه روستاها	عوامل جاذبه شهرها
- فرسایش خاک - خشکسالی - درآمد کمتر و کمبود فرصت‌های شغلی - زمین کم - کمبود امکانات بهداشتی، آموزشی و رفاهی - بازده پایین محصولات کشاورزی - استفاده از ماشین‌آلات به جای انسان - چرای بیش از حد دام‌ها - سیلاب	- مراکز خرید و فروشگاه‌ها - دانشگاه‌ها - مراکز درمانی و بیمارستان‌ها - امکان اشتغال و دستمزد بالاتر - اوقات فراغت

مهاجرت در دوره صنعتی شدن

در سده نوزدهم و نیمه اول قرن بیستم، در کشورهای توسعه‌یافته و صنعتی اروپا و آمریکای شمالی، به دنبال توسعه صنایع کارخانه‌ای، مردم از روستاها به شهرها مهاجرت کردند. این مهاجرت به صورت تدریجی، طولانی‌مدت (طی ده‌ها سال) و همگام با تحولات صنعتی شدن صورت گرفت.

در برخی از روستاها، شهرنشینان به سرمایه‌گذاری و خرید زمین‌های کشاورزی برای ایجاد کشت تجاری اقدام کردند و در نتیجه آن، روستانشینی کاهش یافت. بعضی از روستاها نیز به دلیل گسترش شهرها به حومه‌های شهری تبدیل شدند.

بعدها با ورود کشورهای آسیایی، آفریقایی و آمریکای لاتین به دوره صنعتی شدن، مهاجرت‌های فزاینده از روستا به شهر در این نواحی نیز اتفاق افتاد؛ اما این مهاجرت‌ها با توسعه صنعتی همگام نبودند.

رشد شهرنشینی در این نواحی طی دوره‌های زمانی کوتاه‌تر و سریع‌تر از رشد صنعتی رخ داد و شهرها از نظر امکانات و تسهیلات، آمادگی لازم را برای ورود مهاجران روستایی نداشتند؛ در نتیجه مشکلات زیادی برای روستاها و شهرها به وجود آمد.

تغییرات کالبدی و عملکردی در روستاها

شهرگرایی و تغییرات روستاها

با بروز تحولات صنعتی و ورود کشورها به عصر نوسازی (مدرنیزاسیون)، نفوذ شهرها و **شهرگرایی** در روستاها افزایش یافت.

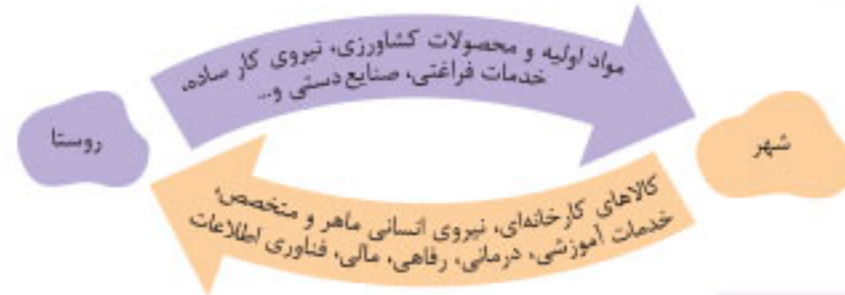
منظور از شهرگرایی **روندی اقتصادی-اجتماعی** است که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار و عملکردها، ارزش‌ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستانشینان رواج می‌یابد.

با فراهم شدن امکانات و تجهیزاتی مانند آب، برق، راه‌سازی، استفاده از ماشین‌آلات کشاورزی و مصالح ساختمانی و تجهیزات شهری، تغییرات قابل توجهی در چهره و کالبد روستاها نسبت به گذشته ایجاد شد که میزان این تغییرات در نواحی مختلف متفاوت است.

زراعت در بیشتر روستاها فعالیت غالب است؛ ولی نقش و عملکرد برخی از روستاها تغییر کرده و عملکردهای جدیدی به‌طور مستقل یا علاوه بر زراعت در این روستاها به وجود آمده است؛ مانند روستاهایی با نقش‌های صیادی، گردشگری و صنعتی که صنایع کوچک تبدیلی یا خانگی در آن‌ها رونق زیادی دارند.

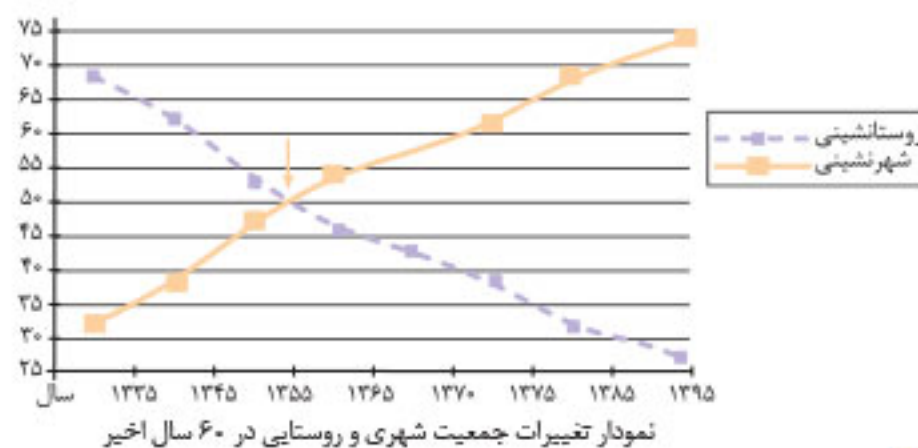
روابط شهر و روستا

از دیرباز شهر و روستا با یکدیگر وابستگی و روابط متقابل داشته‌اند: امانوع و چگونگی روابط شهر و روستا در زمان‌های مختلف و در نواحی مختلف جهان، متفاوت بوده است. روابط شهر و روستا را می‌توان از جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مطالعه کرد: مبادله نابرابر بین شهر و روستا سبب می‌شود شهر محل انباشت سرمایه، تولید کالاهای کارخانه‌ای و تمرکز فعالیت‌های اقتصادی باشد.

تغییرات جمعیت شهری و روستایی در ایران

در ایران نیز مانند سایر نواحی جهان، تغییرات شهرنشینی و روستانشینی به وقوع پیوسته است. به نمودار زیر توجه کنید.

چگونگی افزایش جمعیت شهری

- ۱ افزایش طبیعی جمعیت شهرها، یعنی رشد موالید (تولدها) نسبت به مرگ‌ومیر
- ۲ مهاجرت روستاییان به شهرها
- ۳ افزایش جمعیت برخی روستاها و تبدیل شدن آن‌ها به نقاط شهری
- ۴ ادغام روستاها در بافت شهری

روستاهایی که جمعیت آن‌ها به حد معینی (به فرض ۱۰ هزار نفر) رسیده، با موافقت وزارت کشور، شهر اعلام شده‌اند و در آن‌ها شهرداری تأسیس شده است. به دنبال این امر، باید برای ساکنان آن‌ها نیز خدمات و تجهیزات شهری فراهم شود.

یکی از عوامل مهم افزایش جمعیت شهری در ایران، مهاجرت از روستا به شهر بوده است. تا سال ۱۳۳۵، مهاجرت از روستاها به شهرها به‌کندی صورت می‌گرفت و محصولات کشاورزی بخش عمده تولیدات داخلی را تشکیل می‌داد. این دوره به **دوره شهرنشینی کند** معروف است.

از سال ۱۳۳۵، روند شهرنشینی سرعت گرفت و **دوره شهرنشینی سریع** آغاز شد.

مهم‌ترین علل شهرنشینی سریع

چون بودجه کشور ما متکی به درآمد حاصل از فروش نفت است و این درآمد در دست دولت ذخیره می‌شود، دولت‌ها با استفاده از درآمد نفتی، بیشترین سرمایه‌گذاری‌ها، توسعه کارخانه‌ها و تجهیزات و زیرساخت‌ها را به شهرها اختصاص دادند.

از سال ۱۳۴۱، **اصلاحات ارضی** (تغییر قوانین مالکیت زمین و توزیع مجدد آن به نفع کشاورزان) در روستاها انجام گرفت.

در ایران اصلاحات ارضی در سه مرحله با سلب مالکیت مالکان بزرگ (ارباب‌ها) و واگذاری زمین به دهقانان خرده‌پا انجام گرفت: اما به سبب تقسیم نادرست زمین، حمایت نکردن دولت از کشاورزان، توجه به صنایع مونتاژ و واردات کالا از کشورهای خارجی، نه تنها وضع روستاییان بهتر نشد، بلکه شرایط انهدام کشاورزی در ایران نیز مهیا شد: در نتیجه مهاجرت روستاییان به شهرها شدت گرفت.

تبدیل تهران به **مادرشهر ملی** از دیگر موضوعاتی است که در زمینه شهرنشینی در ایران رخ داد.

با مهاجرت گسترده مردم از سراسر کشور، جمعیت تهران به‌طور مداوم افزایش یافت و رفته‌رفته فاصله زیادی با سایر شهرها پیدا کرد. به این ترتیب جمعیت این شهر همواره بیش از دو برابر دومین شهر پرجمعیت ایران (مشهد) بوده است.

پس از انقلاب اسلامی نیز مهاجرت از روستا به شهر و از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ ادامه یافت. در این دوره، تعداد زیادی از روستاهای پرجمعیت به شهر تبدیل شده یا در بافت شهرهای هم‌جوار ادغام شدند. برخی از آبادی‌ها نیز خالی از سکنه شدند.

سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۵ علاوه بر تهران، ۷ شهر با بیش از یک میلیون نفر جمعیت به کلان‌شهر تبدیل شدند: به‌علاوه، رشد شهرهای بزرگ و کوچک و شهرک‌های اقماری در اطراف تهران، این شهر را به یک منطقه کلان‌شهری بزرگ تبدیل کرد.

نکته‌نهایی: شهر مشهد پس از تهران (با جمعیت ۸,۷۰۰,۰۰۰)، دومین کلان‌شهر ایران است.

سؤالات امتحان

بخش اول

از «مقر و موقعیت، ...» تا «...، حوزه نفوذ سکونتگاه»

الف درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید و جملات نادرست را اصلاح کنید.

۱. هسته اولیه یک سکونتگاه، جایگاه آن در سطح ناحیه است. ☒ ☒ (شهریور ۱۴۰۲)
۲. معیارهای اصلی در رتبه‌بندی سکونتگاه، وسعت و جمعیت است. ☒ ☒
۳. در سلسله‌مراتب سکونتگاه‌ها در اروپا در سکونتگاه «هاملت» خدمات محدود است. ☒ ☒
۴. متداول‌ترین ملاک تشخیصی شهر و روستا، تفاوت در چشم‌اندازهای فرهنگی است. ☒ ☒
۵. در سلسله‌مراتب سکونتگاه‌ها هرچه به رأس هرم نزدیک می‌شویم، جمعیت بیشتر می‌شود. ☒ ☒
۶. در شهرها نوگرایی بیشتر و تغییرات اجتماعی کندتر است. ☒ ☒ **پُر تکرار (دی ۹۷ - شهریور ۹۸)**
۷. هسته اولیه یک سکونتگاه، مقر و موقعیت آن را شامل می‌شود. ☒ ☒ (دی ۹۹)
۸. اعتبار و موقعیت یک شهر ممکن است تحت تأثیر رویدادهای سیاسی کاهش یابد. ☒ ☒
۹. ادامه حیات و نابودی و زوال سکونتگاه به «مکان» آن بستگی دارد. ☒ ☒
۱۰. در انتخاب مکان مناسب برای سکونتگاه، عوامل انسانی نقش بیشتری دارد. ☒ ☒ **پُر تکرار (خرداد ۹۸ - خرداد ۱۴۰۱ خارج)**
۱۱. انتخاب مکان مناسب برای استقرار و سکونت جمعیت به عوامل طبیعی وابسته است. ☒ ☒ (خرداد ۱۴۰۰)
۱۲. مردم برحسب نیاز، هسته اولیه یک سکونتگاه را برای زندگی انتخاب می‌کنند. ☒ ☒ (شهریور ۱۴۰۰)
۱۳. دسترسی به بازارهای محلی، از مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری هسته اولیه روستاها و شهرهای کشورمان بوده است. ☒ ☒ (دی ۱۴۰۰)
۱۴. متداول‌ترین ملاک تشخیصی شهر و روستا، ملاک اقتصادی است. ☒ ☒ (خارج ۱۴۰۱)
۱۵. مهم‌ترین ملاک تفاوت شهر و روستا، ملاک جمعیتی است. ☒ ☒ (خرداد ۱۴۰۰ خارج)
۱۶. تنوع عملکرد سکونتگاه‌ها سبب تغییر جایگاه آن‌ها، در رتبه‌بندی برحسب اهمیت می‌شود. ☒ ☒ (خرداد ۱۴۰۰)
۱۷. در روستاهایی با جمعیت کمتر، دسترسی به خدمات و تسهیلات محدودتر است. ☒ ☒ (دی ۹۹ خارج)
۱۸. معیارهای رتبه‌بندی با توجه به اهداف و نوع مطالعات محققان، از جایی به جای دیگر متفاوت است. ☒ ☒ (دی ۹۹ خارج)
۱۹. همه سکونتگاه‌ها دارای مقر و موقعیت هستند. ☒ ☒ **پُر تکرار (دی ۱۴۰۱ - شبه‌نهایی ۱۴۰۲)**

ب جاهای خالی را با کلمات یا عبارات مناسب کامل کنید.

۲۰. سرآغاز مطالعه و شناخت یک سکونتگاه روستایی و شهری و آن است.
۲۱. برخی پژوهشگران هسته اولیه شهر رشت را بازار و مکان تجارت محصولات کشاورزی و با نواحی پیرامون می‌دانند.
۲۲. موقعیت یک شهر یا روستا، جایگاه آن در سطح است.
۲۳. شهر اهواز، حوزه نفوذ دارد.
۲۴. در شهرها خانه‌ها و مغازه‌ها و فضاهای صنعتی به هم فشرده‌ترند و فعالیت‌های متنوع در فضاهای متراکم شده‌اند.
۲۵. سلسله‌مراتب سکونتگاه‌ها به معنای آن‌ها برحسب اهمیت است. (دی ۱۴۰۱)
۲۶. معیارهای رتبه‌بندی سکونتگاه، با توجه به اهداف و از جایی به جای دیگر متفاوت است.
۲۷. به محدوده جغرافیایی که از یک سکونتگاه کالا و انواع خدمات دریافت می‌کند و بین آن محدوده و سکونتگاه جریان کالا، خدمات و رفت‌وآمد افراد وجود دارد می‌گویند.
۲۸. در انتخاب مکان برای استقرار و سکونت جمعیت، عوامل بیشترین نقش را داشته‌اند. **پُر تکرار (خرداد ۹۹ - دی ۹۹ خارج)**
۲۹. مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین را می‌گویند. **پُر تکرار (شهریور ۹۸ - خرداد ۱۴۰۱ خارج)**
۳۰. جایگاه یک سکونتگاه در سطح ناحیه، مفهوم را بیان می‌کند. (دی ۱۴۰۰)
۳۱. در اغلب سکونتگاه‌های روستایی، درصد بیشتری از جمعیت فعال اقتصادی، در بخش فعالیت می‌کنند. (خرداد ۱۴۰۱)
۳۲. سلسله‌مراتب سکونتگاه‌ها را براساس میزان جمعیت و طبقه‌بندی می‌کنند. (شهریور ۹۸)
۳۳. در رتبه‌بندی سکونتگاه‌های ایران برحسب اهمیت، روستاها در هرم قرار می‌گیرند. (دی ۹۹)

(خرداد ۱۴۰۰ خارج)

۳۴. سلسله مراتب سکونتگاه‌ها یعنی رتبه‌بندی آن‌ها برحسب است.

۳۵. بیشترین مسافتی که مردم منطقه برای دریافت خدمات از آن سکونتگاه طی می‌کنند را می‌گویند.

(شهریور ۱۴۰۰)

۳۶. فعالیت کشاورزی غالب در بیشتر روستاها، است.

ج پاسخ درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

(شهریور ۱۴۰۲)

۳۷. فعالیت‌های متنوع در فضاهای محدود از ویژگی‌های سکونتگاه (روستایی - شهری) است.

۳۸. معیار برای سکونتگاه‌های شهری در همه جا (یکسان - متفاوت) است.

د گزینه درست را انتخاب کنید.

۳۹. عبارات زیر به ترتیب بیانگر کدام مفاهیم‌اند؟

- مکانی است که روستا یا شهر از آن محل گسترش یافته است.

- جایگاه یک شهر یا روستا در سطح ناحیه

☐ (۱) کانون ناحیه - مقر

☐ (۲) هسته اولیه - موقعیت

☐ (۳) کانون ناحیه - موقعیت

☐ (۴) هسته اولیه - مقر

(شهریور ۱۴۰۲)

۴۰. همه عبارت‌ها درست هستند، به جز:

☐ (۱) شهرهای پرجمعیت حوزه نفوذ گسترده‌تری دارند.

☐ (۲) سکونتگاه‌هایی که دامنه نفوذ بیشتری دارند خدمات متنوع‌تری ارائه می‌دهند.

☐ (۳) همه سکونتگاه‌ها دارای آستانه نفوذ هستند.

☐ (۴) همه سکونتگاه‌ها دامنه نفوذ یکسانی دارند.

۴۱. در اغلب سکونتگاه‌های روستایی و شهری، درصد بیشتری از جمعیت فعال به ترتیب در چه بخش‌هایی مشغول به کارند؟

☐ (۱) خدماتی - گردشگری

☐ (۲) صنعتی - خدماتی

☐ (۳) کشاورزی - صنعتی

ه به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

۴۲. کدام تغییرات محیط پیرامون موجب از دست رفتن موقعیت و اعتبار یک شهر یا انتقال آن به مکانی دیگر می‌شود؟

۴۳. منظور از عملکرد در سلسله مراتب سکونتگاه‌ها چیست؟

۴۴. دسترسی یک شهر به دریا یا شبکه ارتباطی خط آهن در یک منطقه چه موقعیت مناسبی را به وجود می‌آورد؟

۴۵. مجاورت یک سکونتگاه با چه پدیده‌هایی می‌تواند حیات آن سکونتگاه را به خطر بیندازد؟

(شهریور ۹۹)

۴۶. به جز عوامل طبیعی چه عوامل دیگری در پدید آمدن یک سکونتگاه نقش دارد؟ (دو مورد)

(دی ۹۸)

۴۷. با توجه به تفاوت‌های شهر و روستا، فرهنگ و مناسبات اجتماعی در شهرها چگونه است؟

۴۸. عوامل طبیعی مؤثر در موقعیت یک سکونتگاه را بنویسید. (دو مورد)

و به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.

۴۹. منظور از مقر چیست؟

۵۰. منظور از هسته اولیه چیست؟

۵۱. چهار هزار سال پیش، نخستین روستاها و شهرهای پرجمعیت و همچنین تمدن‌های اولیه در کجا پدید آمدند؟

۵۲. چه عواملی در سکونت‌گزینی انسان‌ها در کنار رودها مؤثر بوده است؟

۵۳. عوامل انسانی مؤثر در سکونت‌گزینی انسان‌ها را بنویسید.

۵۴. منظور از موقعیت یک شهر یا روستا چیست؟

(۹۹ خارج)

۵۵. با توجه به سلسله مراتب سکونتگاه‌ها در اروپا، شکل روبه‌رو را از بالا به پایین کامل کنید.

۵۶. جاهای خالی نمودار زیر را کامل کنید.

۵۷. مهم‌ترین ملاک‌های تفاوت شهر و روستا را بنویسید. (چهار مورد)

۵۸. در رابطه با شکل مقابل به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) چه موقعیتی دارد؟

ب) حوزه نفوذ آن چگونه است؟

پرتکرار (خرداد ۹۹ - خرداد ۱۴۰۰ خارج)

۵۹. با توجه به شکل، کدام ناحیه برای سکونتگاه روستایی مناسب است؟ (با ذکر دلیل)

۶۰. در سکونت‌گزینی انسان‌ها در کنار رودهای دجله و فرات، کدام عوامل نقش مهمی دارند؟

۶۱. مهم‌ترین تفاوت‌های شهر و روستا از نظر فرهنگ و مناسبات اجتماعی را بنویسید.

۶۲. به سؤالات زیر در رابطه با تفاوت نقاط شهری و روستایی پاسخ دهید.

الف) مهم‌ترین ملاک تفاوت شهر و روستا را بنویسید.

ب) متداول‌ترین ملاک تشخیص شهر و روستا را نام ببرید.

ج) فرهنگ و مناسبات اجتماعی در شهر چگونه است؟

۶۳. هر کدام از موارد زیر مربوط به کدام یک از معیارهای تفاوت شهر و روستا است؟

الف) در شهر، نوگرایی بیشتر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است. ()

ب) درصد بیشتر جمعیت فعال روستاها در بخش کشاورزی فعالیت می‌کنند. ()

ج) در شهرها مردم در بخش‌های صنعتی و خدماتی مشغول به کارند. ()

د) در روستا فضاهای باز و چشم‌اندازهای طبیعی بیشتر و گسترده‌ترند. ()

ه) در روستا وابستگی اجتماعی و همکاری میان آن‌ها بیشتر است. ()

و) در برخی از کشورهای اروپایی سکونتگاه‌هایی با بیشتر از ۲۰۰۰ نفر جمعیت، شهر محسوب می‌شود. ()

۶۴. آستانه نفوذ چیست؟

۶۵. با توجه به متن زیر به سؤالات پاسخ دهید.

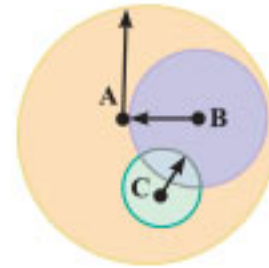
(خرداد ۱۴۰۲)

«جغرافی‌دانان در رتبه‌بندی سکونتگاه‌ها برحسب اهمیت، به میزان جمعیت و عملکرد آن‌ها توجه می‌کنند. در این رتبه‌بندی، پایتخت‌ها در رأس و سکونتگاه‌های بسیار کم جمعیت در قاعده هرم قرار می‌گیرند.»

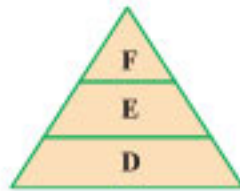
الف) در این سلسله‌مراتب، بیشترین تنوع عملکرد مربوط به کدام سکونتگاه است؟

ب) در چه صورتی مرتبه یک سکونتگاه در هرم سلسله‌مراتب به سمت رأس ارتقا پیدا می‌کند؟

۶۶. در شکل «الف» حوزه نفوذ A، B و C با کدام قسمت در شکل «ب» مطابقت دارد؟

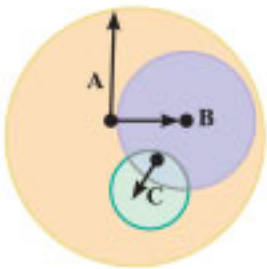
الف) حوزه نفوذ سکونتگاه

ب) سلسله مراتب سکونتگاه در اروپا

۶۷. A، B و C در شکل، با کدام یک از موارد نام برده مطابقت دارد؟

- () پایتخت
() بخش
() دهستان

۶۸. کدام شکل «الف» و «ب» سلسله مراتب سکونتگاه را در اروپا به درستی نشان می دهد و چرا؟

۶۹. متن زیر دارای دو مفهوم نادرست است. با توجه به تصویر، آن‌ها را اصلاح کنید و سپس در پاسخ برگ بنویسید. «عوامل طبیعی سبب شده است این سکونتگاه در مکان خاصی شکل بگیرد و در طول زمان، وضعیت آن نسبت به پدیده‌های پیرامون تغییر کند، به همین دلیل هسته اولیه سکونتگاه سبب ادامه حیات یا گسترش و یا حتی نابودی سکونتگاه می شود.» (خرداد ۱۴۰۲)

۲۰+ سوالات ۲۰ ساز

الف) درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید.

☒ ☒
☒ ☒

۷۰. سکونت‌گزینی در کنار رود نیل به علت آب فراوان، آب و هوای ملایم و خاک حاصلخیز جلگه است.

۷۱. شهر رشت در جهت شمال گسترش زیادی دارد.

ب) پاسخ درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

۷۲. دسترسی یک شهر به دریا یا شبکه ارتباطی خط آهن در یک منطقه، موقعیت مناسبی برای (گردشگری - تجارت) دارد.

۷۳. در رأس هرم رتبه‌بندی سکونتگاه‌ها در اروپا (پایتخت - هاملت) قرار دارد.

ج) جاهای خالی را با کلمات یا عبارات مناسب پر کنید.

۷۴. در شهرها نوگرایی _____ و تغییرات اجتماعی _____ است.

۷۵. موقعیت، جایگاه یک سکونتگاه را در سطح _____ بیان می کند.

د) گزینه درست را انتخاب کنید.

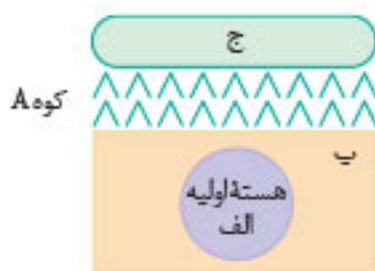
۷۶. مردم بر چه اساسی یک مکان را برای زندگی انتخاب می کنند و به اشغال در می آورند و نتیجه نزدیک بودن شهرها به روستاهای پرجمعیت مجاور یا منابع معدنی کدام است؟

- (۱) ☐ برحسب نیاز - جذب نیروی کار و توسعه صنایع
(۲) ☐ برحسب نیاز - تغییرات آب و هوایی و توسعه شبکه ارتباطی
(۳) ☐ شرایط گسترش - جذب نیروی کار و توسعه صنایع
(۴) ☐ شرایط گسترش - تغییرات آب و هوایی و توسعه شبکه ارتباطی
۷۷. در اغلب سکونتگاه‌های روستایی و شهری درصد بیشتری از جمعیت فعال به ترتیب در چه فعالیت‌های اقتصادی مشغول کارند؟
(۱) ☐ سوم - دوم (۲) ☐ دوم - سوم (۳) ☐ اول - دوم (۴) ☐ دوم - اول

ه به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

۷۸. سکونتگاه‌ها را بر چه اساسی رتبه‌بندی می‌کنند؟
 ۷۹. یک شهر کوچک چه خدماتی می‌تواند به نواحی اطراف خود بدهد؟
 ۸۰. معیارهای رتبه‌بندی سکونتگاه‌ها به چه عواملی بستگی دارد؟
 ۸۱. شهر تهران در چه عملکردهای حوزه نفوذی در سطح کشور ایران دارد؟
 ۸۲. مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری هسته اولیه بسیاری از شهرهای ایران را بنویسید.
 ۸۳. چه عواملی موجب از دست رفتن موقعیت و اعتبار یک شهر یا انتقال آن به مکان دیگر می‌شود؟
 ۸۴. هر کدام از عبارات‌های زیر بیانگر چیست؟ (با ذکر دلیل)
 الف) تهران تا سیستان و بلوچستان خدمات پزشکی و دانشگاهی ارائه می‌کند.
 ب) اهواز صادرکننده عمده نفت در سطح جهان است.
 ۸۵. الف) در شکل داده‌شده آیا «ب» مقرر است یا موقعیت؟ چرا؟
 ب) شهر «ج» موقعیت است یا مکان؟ چرا؟ (شهر «ج» در شمال کوه A قرار گرفته.)

بخش دوم

از «به سوی جهانی در حال شهری شدن، ...» تا «...، تغییرات جمعیت شهری و روستایی در ایران»

الف درستی یا نادرستی عبارات‌های زیر را مشخص کنید و جملات نادرست را اصلاح کنید.

۸۶. در کشور ایران، طبق معصوبه شورای عالی معماری و شهرسازی، به مادرشهرهایی که بیش از ۱ میلیون نفر جمعیت داشته باشند، کلان‌شهر گفته می‌شود. ☐ ☒
۸۷. با ورود کشورها به عصر نوسازی (مدرنیزاسیون) شهرگرایی افزایش یافت. ☐ ☒
۸۸. امروزه سرعت شهرنشینی در کشورهای توسعه‌یافته بیشتر از کشورهای در حال توسعه است. ☐ ☒
۸۹. یکی از مهم‌ترین تغییرات فضای جغرافیایی در قرن ۲۰ و ۲۱، افزایش شهر و شهرنشینی در جهان است. ☐ ☒
۹۰. میزان رشد سالیانه شهرنشینی در آسیا و آفریقا، تقریباً چهار برابر سایر نواحی جهان است. ☐ ☒
۹۱. جمعیت در «مگاسیتی» کمتر از کلان‌شهر کرج است. ☐ ☒
۹۲. مهاجرت از مهم‌ترین عوامل تغییر در کاهش روستائینشی و افزایش شهرنشینی است. ☐ ☒
۹۳. رشد شهرهای بزرگ و کوچک و شهرک‌های اقماری در اطراف تهران، این شهر را به یک منطقه کلان‌شهری بزرگ تبدیل کرد. ☐ ☒
۹۴. یکی از مهم‌ترین پدیده‌های مربوط به تغییرات الگوی شهرنشینی در جهان، تغییر الگوی مکانی شهرهای با بیش از ۵ و ۱۰ میلیون نفر در جهان است. ☐ ☒
۹۵. در تعیین حداقل جمعیت مادرشهر، همه بر سر آن اتفاق نظر دارند. ☐ ☒
۹۶. سرعت گسترش شهرنشینی در آسیا و آفریقا بیشتر از سایر نواحی جهان است. ☐ ☒
۹۷. برخی مگالاپلیس را کلان‌شهر می‌نامند. ☐ ☒
۹۸. به بخش‌های پیرامونی یک شهر، شهرک اقماری گفته می‌شود. ☐ ☒
۹۹. روستاهایی که جمعیت آن‌ها به حد معینی رسیده، با موافقت وزارت کشور، شهر اعلام شده و در آن‌ها شهرداری تأسیس می‌شود. (خرداد ۹۸) ☐ ☒
۱۰۰. در ایران اصلاحات ارضی در سه مرحله با سلب مالکیت دهقانان و واگذاری زمین به مالکان بزرگ انجام گرفت. (خرداد ۱۴۰۰ خارج) ☐ ☒
۱۰۱. اصلاحات ارضی در ایران، شرایط انهدام کشاورزی در نتیجه مهاجرت به روستاها را شدت داد. (دی ۹۸) ☐ ☒

ب جاهای خالی را با کلمات یا عبارات مناسب کامل کنید.

۱۰۲. افزایش نسبت جمعیت شهرهای یک کشور یا ناحیه به روستاهای آن را به اصطلاح _____ گویند. (شهریور ۹۸)
۱۰۳. در سال ۱۹۵۰ میلادی دو شهر _____ و _____ بیش از ۸ میلیون نفر جمعیت داشتند. (شهریور ۹۸)
۱۰۴. به بخش‌های پیرامونی یک شهر _____ می‌گویند.
۱۰۵. به زنجیره‌ای از مادرشهرها و کلان‌شهرها _____ گفته می‌شود.
۱۰۶. از پیوند یک مادرشهر با حومه‌ها و شهرک‌های مادرشهر دیگر، _____ به وجود می‌آید. (شهریور ۱۴۰۲)

۱۰۷. شهرگرایی روندی و است که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار و عملکردها، ارزش‌ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستانشینان رواج می‌یابد.
۱۰۸. مگالاپلیس‌ها معمولاً در امتداد شکل خطی و کریدوری و برخی شکل خوشه‌ای و کپکشان‌ی پیدا کرده‌اند.
۱۰۹. از دیرباز شهر و روستا با یکدیگر وابستگی و ارتباط داشته‌اند.
۱۱۰. روستاهایی که جمعیت آن‌ها به حد معینی مثلاً رسیده با موافقت وزارت کشور، شهر اعلام شده‌اند.
۱۱۱. برخی مگالاپلیس را منطقه نامیده‌اند. (خرداد ۱۴۰۱ خارج)
۱۱۲. هرچند فرایند شهری شدن به افزایش شهرنشینی در همه کشورهای جهان منجر شده است، هنوز نفر از مردم جهان در روستاها زندگی می‌کنند.
۱۱۳. بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شهر یک ناحیه، استان یا کشور را می‌گویند. (شهریور ۹۸)
۱۱۴. کلان‌شهر ترجمه و معادل واژه است. (خرداد ۱۴۰۰ خارج)
۱۱۵. مهم‌ترین عوامل تغییر در کاهش روستانشینی و افزایش شهرنشینی است. (خرداد ۱۴۰۱ خارج)
۱۱۶. در پیرامون برخی از مادرشهرها، شهرها و پدید آمدند.

ج پاسخ درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

۱۱۷. امروزه، سرعت گسترش شهرنشینی در قاره (اروپا - آسیا) از سایر نواحی جهان بیشتر است. (دی ۱۴۰۱)
۱۱۸. مهاجرت گسترده از سراسر کشور به شهر (مشهد - تهران) بیشتر است.

د گزینه درست را انتخاب کنید.

۱۱۹. کدام مناطق جهان تا چند دهه گذشته محل استقرار شهرهای میلیونی بوده است؟
☐ (۱) استرالیا - آسیا ☐ (۲) ژاپن - اروپا ☐ (۳) استرالیا - آمریکا ☐ (۴) آسیا - اروپا
۱۲۰. در فرایند تغییرات جمعیت شهری و روستایی در ایران، کدام مورد مهم‌ترین عامل تبدیل تهران به یک مادرشهر ملی بود؟
☐ (۱) رشد طبیعی جمعیت شهر تهران ☐ (۲) مهاجرت گسترده مردم از سراسر کشور به این شهر
☐ (۳) ادغام روستاهای اطراف تهران در بافت شهر تهران ☐ (۴) رشد شهرهای بزرگ و کوچک و شهرک‌های اقماری در اطراف تهران
۱۲۱. کدام عبارت دلیل مناسبی برای جمله زیر است؟
 «امروزه نفوذ شهرها و شهرگرایی در روستاها، افزایش یافته است.»
☐ (۱) گسترش مظاهر شهری ☐ (۲) بروز تحولات صنعتی
☐ (۳) دسترسی به خطوط ریلی ☐ (۴) تغییر شیوه‌های زندگی
۱۲۲. همه موارد در ارتباط با عوامل مؤثر در توسعه بخش‌های پیرامونی یک شهر مؤثر هستند، به جز
☐ (۱) گسترش حمل‌ونقل ☐ (۲) توسعه وسایل ارتباطی ☐ (۳) افزایش جمعیت مادرشهرها ☐ (۴) گسترش شهرک‌های اقماری
۱۲۳. همه موارد از مهم‌ترین پدیده‌های مربوط به تغییرات الگوی شهرنشینی در جهان به شمار می‌آیند؛ به جز:
☐ (۱) افزایش شهرهای میلیونی ☐ (۲) تغییر الگوی مکانی شهرهای میلیونی
☐ (۳) تغییر ساختمان سنی جمعیت کلان‌شهرها ☐ (۴) اختلاف قابل توجه میان سطح شهرنشینی کشورهای جهان
۱۲۴. در کدام قاره، سرعت گسترش شهرنشینی بیشتر است؟
☐ (۱) آمریکای شمالی ☐ (۲) آفریقا ☐ (۳) استرالیا ☐ (۴) اروپا
۱۲۵. کدام مورد از ویژگی‌های «دوره شهرنشینی کند» در کشورمان بوده است؟
☐ (۱) کاهش مولید نسبت به مرگ‌ومیر ☐ (۲) افزایش تولید محصولات کشاورزی
☐ (۳) ادغام روستاها در بافت شهری ☐ (۴) وابستگی بودجه کشور به درآمد حاصل از نفت

ه وصل کنید.

۱۲۶. عبارت‌های ستون راست در رابطه با سکونتگاه‌های شهری است؛ آن‌ها را به مفاهیم مرتبط در ستون چپ وصل کنید. (دو مورد در ستون چپ اضافی است).
الف) با افزایش جمعیت مادرشهرها و گسترش حومه‌های آن‌ها به وجود می‌آید.	⊙ (۱) جهان‌شهر
ب) حوزه نفوذ وسیع دارد.	⊙ (۲) مادرشهر
ج) در پیرامون شهر قرار دارد.	⊙ (۳) حومه
د) بر سایر سکونتگاه‌ها برتری دارد و مهم‌ترین شهر یک ناحیه است.	⊙ (۴) منطقه مادرشهری
	⊙ (۵) شهرگرایی
	⊙ (۶) مگالاپلیس خطی

۱۲۷. عبارت‌های ستون راست در رابطه با سکونتگاه‌های شهری و روستایی است؛ آن‌ها را به مفاهیم مرتبط در ستون چپ وصل کنید. (دو مورد در ستون چپ، اضافی است).

الف) هملکرد جدید در روستا است.	•	۱) آمریکای لاتین
ب) تغییر در چهره و کالبد روستا است.	•	۲) شهر و روستا
ج) مهاجرت در این منطقه با توسعه صنعتی نبوده است.	•	۳) مهاجرت
د) مبادله نابرابر در آن برقرار است.	•	۴) صنایع کوچک تبدیلی
		۵) خدمات شهری
		۶) شهرگرایی

۱۲۸. عبارت‌های ستون راست در رابطه با حوزه نفوذ سکونتگاه شهر و روستاست؛ آن‌ها را به مفاهیم مرتبط در ستون چپ وصل کنید. (دو مورد در ستون چپ، اضافی است).

الف) حداقل جمعیتی که از یک سکونتگاه تقاضای خدمت دارند.	•	۱) مقر
ب) مکانی که بعدها روستا یا شهر از آن محل گسترش یافته است.	•	۲) حوزه نفوذ
ج) بیشترین مسافتی که مردم منطقه برای دریافت خدمات طی می‌کنند.	•	۳) هسته اولیه
د) مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه است.	•	۴) آستانه جمعیتی نفوذ
		۵) موقعیت
		۶) دامنه نفوذ

و به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

۱۲۹. از مهم‌ترین پدیده‌های مربوط به تغییرات الگوی شهرنشینی جهان چیست؟
۱۳۰. چرا اصلاحات ارضی در ایران موجب مهاجرت روستاییان به شهرها شد؟
۱۳۱. متروپل را تعریف کنید.
۱۳۲. کدام پدیده مهم‌ترین عامل کاهش روستانشینی است؟
۱۳۳. به چه علت تهران به مادرشهر ملی تبدیل شده است؟
۱۳۴. امروزه کدام قاره‌ها با رشد شهرهای میلیونی و پرجمعیت روبه‌رو شده‌اند؟
۱۳۵. شهرهایی که در اقتصاد و تجارت جهانی، حوزه نفوذ بسیار وسیعی در سطح جهان دارند، چه نامیده می‌شوند؟
۱۳۶. دو مورد از عوامل مؤثر در شکل‌گیری حومه‌ها را در اطراف شهرها نام ببرید.
۱۳۷. معمولاً شکل مگالاپلیس‌هایی که در امتداد راه‌های ارتباطی شکل گرفته‌اند، چگونه است؟
۱۳۸. محدوده جغرافیایی یکی از اولین مگالاپلیس‌های جهان را در نیمکره غربی بنویسید.
۱۳۹. علاوه بر زراعت، چه هملکردهای (نقش‌های) جدیدی در روستاها پدیدار شده است؟ (سه مورد)
۱۴۰. اصلاحات ارضی یعنی چه؟
۱۴۱. دلایل افزایش نفوذ شهرها و شهرگرایی در روستاها را بنویسید.

ز به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.

۱۴۲. افزایش جمعیت شهری از چند طریق صورت گرفته است؟ آن‌ها را بنویسید.
۱۴۳. هلل هدم موفقیت اصلاحات ارضی در ایران را بنویسید.
۱۴۴. در مورد مگالاپلیس به سؤالات زیر پاسخ دهید.
- الف) اشکال همده مگالاپلیس
- ب) قدیمی‌ترین مگالاپلیس‌ها
۱۴۵. در ایران به چه شهرهایی کلان‌شهر گفته می‌شود؟
۱۴۶. حوزه نفوذ سکونتگاهی شهر کوچک را با مادرشهر مقایسه کنید.
۱۴۷. سه مورد از مهم‌ترین ویژگی‌های مگالاپلیس را نام ببرید.
۱۴۸. پس از انقلاب اسلامی چه تغییراتی در وضعیت شهرها و روستاهای ایران از نظر جمعیت و تعداد شهر و روستا به‌وجود آمد؟
۱۴۹. اصطلاح «جهان‌شهر» را توضیح دهید.
۱۵۰. چرا جهان‌شهرها حوزه نفوذ بسیار وسیعی در سطح جهان دارند؟

پُر تکرار (دی ۹۸ - خرداد ۱۴۰۰ خارج)

پُر تکرار (شهریور دی ۱۴۰۰)

(شبه‌نهایی ۱۴۰۲)

(شبه‌نهایی ۱۴۰۲)

۱۵۱. سه عامل مؤثر در رشد شهرنشینی در آسیا و آفریقا را بنویسید.

۱۵۲. هلال شکل‌گیری حومه‌ها چیست؟

۱۵۳. مگالاپلیس‌ها چگونه به وجود آمده‌اند؟

۱۵۴. جدول را کامل کنید.

سرعت مهاجرت	همگام با تحولات صنعتی	مدت زمان مهاجرت
_____	نبود	_____
_____	بود	_____

۱۵۵. بر اثر تغییرات در نقش و عملکرد روستاها چه عملکردهای جدیدی در روستا شکل گرفت؟

۱۵۶. عوامل مؤثر در دوره شهرنشینی تند (بعد از سال ۱۳۳۵) را بنویسید.

۱۵۷. اصلاحات ارضی چطور انجام گرفت؟

۱۵۸. چرا سال‌های قبل از ۱۳۳۵ در کشور ایران، به دوره شهرنشینی کند معروف است؟

۱۵۹. پیامد عدم موفقیت اصلاحات ارضی در ایران را بنویسید.

۱۶۰. با مقایسه حوزه نفوذ دو سکونتگاه «مادرشهر ملی» و «جهان‌شهر» دامنه نفوذ کدام یک گسترده‌تر است؟ (با ذکر دلیل)

۱۶۱. در ارتباط با کلان‌شهر پاسخ دهید:

الف) تعریف کلان‌شهر در ایران

ب) نام دو کلان‌شهر

۱۶۲. چرا مادرشهر «الف» نسبت به سایر سکونتگاه‌ها در استان ترسیم‌شده، برتری دارد؟

پُر تکرار (شهریور ۹۹ - خرداد ۱۴۰۱ خارج - شبه‌نهایی ۱۴۰۲)

(شهریور ۱۴۰۲)

۱۶۳. منظور از شهرگرایی چیست؟

۱۶۴. در نیمه اول قرن بیستم وضعیت مهاجرت از روستا به شهر، در کشورهای توسعه‌یافته و صنعتی چگونه بوده است؟

۲۰ سؤالان +۲۰

الف) درستی یا نادرستی عبارات زیر را مشخص کنید.

۱۶۵. یکی از مهم‌ترین تغییرات فضای جغرافیایی در قرن بیستم و بیست‌ویکم شهرگرایی است.

۱۶۶. توکیو - ازاکا نمونه‌هایی از اولین مگالاپلیس‌های جهان‌اند.

ب) پاسخ درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

۱۶۷. از عملکردهای جدید در روستا (صنایع کوچک تبدیلی - فعالیت نوع دوم) است.

۱۶۸. رشد شهرهای بزرگ و کوچک و شهرک‌های اقماری در اطراف تهران این شهر را به یک (جهان‌شهر - کلان‌شهر بزرگ) تبدیل کرد.

ج) جاهای خالی را با کلمات یا عبارات مناسب پر کنید.

۱۶۹. در رابطه با روابط شهر و روستا نظریه‌های مختلفی ارائه شده است که در بیشتر آن‌ها بر شهر و روستا تأکید شده است.

۱۷۰. فراهم شدن امکانات و تجهیزاتی چون آب و برق و راه‌سازی و... تغییرات قابل ملاحظه‌ای در روستاها نسبت به گذشته پدید آمد.

د) گزینه درست را انتخاب کنید.

۱۷۱. کدام عامل سبب شده که جهان‌شهرها حوزه نفوذ وسیعی در سطح جهان داشته باشند و امکان ایجاد منطقه ابرشهری در کدام سکونتگاه فراهم است؟

☐ ۲) نقش مهم در اقتصاد جهانی - مقر اصلی یک شهر

☐ ۴) نقش مهم در اقتصاد جهانی - مادرشهر

☐ ۱) وسعت و جمعیت زیاد - هسته اولیه شهر

☐ ۳) وسعت و جمعیت زیاد - متروپل

۱۷۲. کدام گزینه بیانگر مهم‌ترین ویژگی مگالاپلیس‌های جهان است؟

- ☐ (۱) تمرکز صنایع دانش‌بنیان - تمرکز مؤسسات مالی و پولی
☐ (۲) داشتن سواحل طولانی - بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شهر یک ناحیه
☐ (۳) شهر اصلی یک ناحیه - تمرکز و انبوهی جمعیت شهری
☐ (۴) داشتن حوزه وسیع در اقتصاد جهانی - فراوانی آمودشد بین حومه‌های مختلف

ه وصل کنید.

۱۷۳. عبارت‌های ستون راست را به مفاهیم مرتبط در ستون چپ وصل کنید. (یک مورد در ستون چپ، اضافی است.)

الف) به این سکونتگاه منطقه ابرشهری هم می‌گویند.	•	•	(۱) مگالاپلیس
ب) با افزایش شهرنشینی و گسترش حمل‌ونقل به وجود آمده است.	•	•	(۲) مگاسیتی
ج) یک نوع کلان شهر است.	•	•	(۳) حومه
		•	(۴) منطقه مادرشهری

و به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

۱۷۴. علت ایجاد منطقه مادرشهری چیست؟

۱۷۵. علت به وجود آمدن شهرگرایی را بنویسید.

۱۷۶. منظور از شهرگرایی چیست؟

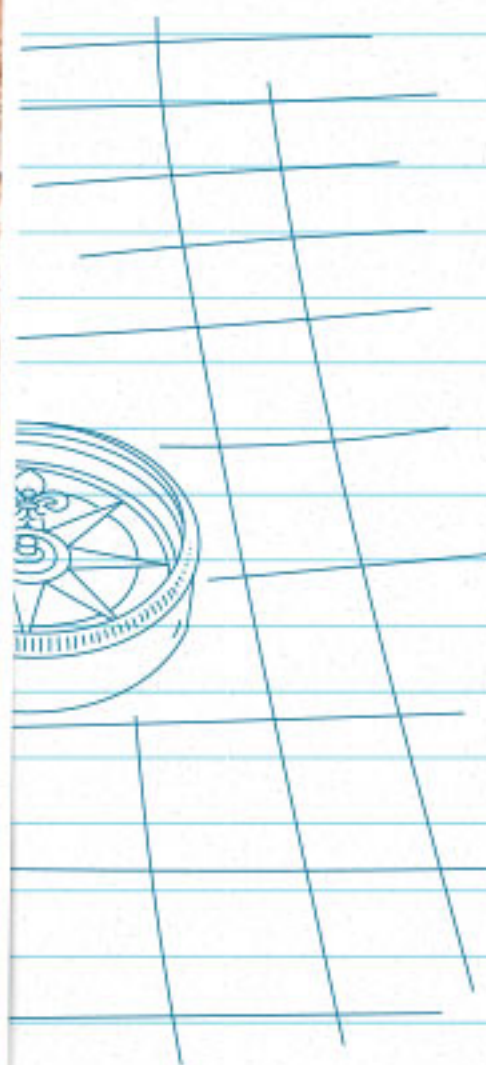
۱۷۷. در سده نوزدهم و نیمه اول قرن بیستم در کشورهای صنعتی اروپا و آمریکای شمالی چرا روستانشینی کاهش یافت؟

۱۷۸. وضعیت مهاجرت از روستا به شهر را پس از انقلاب اسلامی بنویسید.

۱۷۹. به ترتیب هر کدام از شکل‌های «الف»، «ب» و «ج» چه نوع سکونتگاهی هستند؟

پاسخ نامه

پاسخ سؤالات درس «۱»

۱. نادرست: موقعیت یک سکونتگاه، جایگاه آن در سطح ناحیه است.
۲. نادرست: معیارهای اصلی در رتبه‌بندی سکونتگاه، میزان جمعیت و عملکرد است.
۳. درست
۴. نادرست: متداول‌ترین ملاک تشخیص شهر و روستا ملاک جمعیتی است.
۵. درست
۶. نادرست: در شهرها نوگرایی بیشتر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است.
۷. نادرست: مقر هر روستا یا شهر، هسته اولیه آن را شامل می‌شود.
۸. درست
۹. نادرست: موقعیت یک شهر یا روستا در ادامه حیات یا گسترش آن سکونتگاه و یا حتی نابودی و زوال آن نقش مهمی دارد.
۱۰. نادرست: در انتخاب مکان برای استقرار و سکونت جمعیت، عوامل طبیعی بیشترین نقش را دارد.
۱۱. نادرست: به هر دو عوامل طبیعی و انسانی وابسته است.
۱۲. درست
۱۳. درست
۱۴. نادرست: متداول‌ترین ملاک تشخیص شهر و روستا، ملاک جمعیتی است.
۱۵. نادرست: مهم‌ترین ملاک تفاوت شهر و روستا، فعالیت‌های اقتصادی آن‌هاست.
۱۶. درست
۱۷. درست
۱۸. درست
۱۹. درست
۲۰. مقر - موقعیت
۲۱. ابریشم
۲۲. ناحیه
۲۳. گسترده‌ای
۲۴. محدودتری
۲۵. رتبه‌بندی
۲۶. نوع مطالعات محققان
۲۷. حوزه نفوذ سکونتگاه
۲۸. طبیعی
۲۹. مقر
۳۰. موقعیت
۳۱. کشاورزی
۳۲. عملکرد
۳۳. پایین
۳۴. اهمیت
۳۵. دامنه نفوذ
۳۶. زراعت
۳۷. شهری
۳۸. متفاوت
۳۹. گزینه «۲»: - هسته اولیه مکانی است که مردم برحسب نیاز، آن را برای زندگی انتخاب کرده و به اشتغال درآورده‌اند و بعدها روستا یا شهر از آن محل گسترش یافته است.
- منظور از موقعیت یک شهر یا روستا، وضعیت آن سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود و جایگاه آن در سطح ناحیه است.
۴۰. گزینه «۴»: همه سکونتگاه‌ها دامنه نفوذ یکسانی دارند.
۴۱. گزینه «۳»: در اغلب سکونتگاه‌های روستایی درصد بیشتری از جمعیت فعال در بخش کشاورزی فعالیت می‌کنند، اما در شهرها بیشتر مردم در بخش‌های صنعتی و خدماتی مشغول به کارند.

۴۲. رویدادهای سیاسی - تغییرات آب و هوایی
۴۳. میزان ارائه خدمات
۴۴. موقعیت مناسب برای رونق تجارت و مشاغل مربوط در آن شهر را به وجود می‌آورد.
۴۵. مجاورت یک سکونتگاه یا کوه آتشفشان یا گسل‌های فعال می‌تواند حیات یک سکونتگاه را به خطر بیندازد.
۴۶. عوامل سیاسی و تصمیمات حکومتی - دسترسی به راه‌های تجاری - عوامل دفاعی و نظامی
۴۷. در شهرها نوگرایی بیشتر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است.
۴۸. ۱- آب و هوا ۲- ناهمواری ۳- دسترسی به منابع معدنی و انرژی
۴۹. مقر مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه روستایی و شهری و محل استقرار آن روی زمین است.
۵۰. مکانی است که مردم برحسب نیاز آن را برای زندگی انتخاب کرده و به اشتغال درآورده‌اند و بعدها روستاها یا شهر از آن محل گسترش یافته است.
۵۱. در کنار رودهای دجله و فرات، نیل، کارون و سند پدید آمدند.
۵۲. عواملی چون آب فراوان، آب و هوای ملایم و خاک حاصلخیز جلگه‌ها
۵۳. عوامل سیاسی و تصمیمات حکومتی، دسترسی به راه‌های تجاری و عوامل دفاعی و نظامی
۵۴. وضعیت آن سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود و همچنین جایگاه آن در سطح ناحیه است.
۵۵. پایتخت، شهر منطقه‌ای، شهر کوچک، هاملت (دهی که کلیسا ندارد)
۵۶. بازارهای محلی - قلعه‌های دفاعی
۵۷. فعالیت اقتصادی - میزان جمعیت - وسعت و فضای سکونت و فعالیت - دسترسی به خدمات و تسهیلات
۵۸. الف) چهارراهی ب) گسترده
۵۹. ناحیه‌ای که با «ج» مشخص شده مناسب‌تر است، زیرا در قسمت «الف» امکان سیل وجود دارد.
۶۰. آب فراوان، آب و هوای ملایم و خاک حاصلخیز جلگه‌ها
۶۱. در روستاها روابط خویشاوندی، وابستگی اجتماعی و همکاری میان آن‌ها بیشتر است. آداب و رسوم و شیوه زندگی در شهر و روستا متفاوت است. در شهرها نوگرایی بیشتر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است.
۶۲. الف) فعالیت اقتصادی ب) ملاک جمعیتی ج) در شهرها نوگرایی بیشتر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است.
۶۳. الف) فرهنگ و مناسبات اجتماعی ب) فعالیت اقتصادی ج) فعالیت اقتصادی د) وسعت و فضای سکونت و فعالیت ه) فرهنگ و مناسبات اجتماعی و) میزان جمعیت
۶۴. یعنی حداقل جمعیتی که تقاضای کالا، خدمات یا عملکردی از سکونتگاه دارند.
۶۵. الف) پایتخت ب) افزایش جمعیت (تنوع عملکرد)
۶۶. A ← B/F ← C/E ← D
۶۷. پایتخت ← A / بخش ← B / دهستان ← C
۶۸. هر دو درست است، زیرا در هر دو به سمت بالا، جمعیت زیاد و خدمات بالا می‌رود.
۶۹. عوامل طبیعی و انسانی سبب شده است این سکونتگاه در مکان خاصی شکل بگیرد و در طول زمان وضعیت آن نسبت به پدیده‌های پیرامون تغییر کند، به همین دلیل **موقعیت** سکونتگاه سبب ادامه حیات یا گسترش و یا حتی نابودی سکونتگاه می‌شود.
۷۰. درست
۷۱. نادرست: شهر رشت در سمت جنوب شرقی گسترش دارد.
۷۲. تجارت
۷۳. پایتخت
۷۴. بیشتر - سریع‌تر

۷۵. ناحیه

۷۶. گزینه «۱»

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه‌های «۳» و «۴»: مردم برحسب نیاز، مکانی را برای زندگی انتخاب می‌کنند.

گزینه «۲»: نزدیک بودن شهرها به روستاهای پرجمعیت مجاور یا منابع معدنی، سبب جذب نیروی کار و توسعه صنایع می‌شود.

۷۷. گزینه «۳»: در روستاها مردم بیشتر به کشاورزی مشغول هستند، که فعالیت نوع اول است و در شهر به کار صنعتی مشغول می‌باشند که فعالیت نوع دوم است.

۷۸. جمعیت و عملکرد (خدمات)

۷۹. خرید و کار در کارخانه و استفاده از مراکز درمانی

۸۰. اهداف و نوع مطالعات محققان

۸۱. تولید و عرضه خودرو، لوازم خانگی، خدمات پیشرفته پزشکی و مراکز دانشگاهی

۸۲. دسترسی به آب - قلعه‌های دفاعی - بازارهای محلی و قرار گرفتن در تقاطع راه‌ها

۸۳. تغییرات محیط پیرامون مانند تغییرات آب و هوا و رویدادهای سیاسی

۸۴. الف دامنه نفوذ چون بیانگر فاصله تهران تا بلوچستان است.

ب حوزه نفوذ اهواز در سطح جهان خدمات نفتی ارائه می‌کند.

۸۵. الف مقر است، چون مقر شامل هسته اولیه هم هست.

ب موقعیت است، چون نشان می‌دهد در شمال کوه قرار گرفته.

۸۶. درست

۸۷. درست

۸۸. نادرست: سرعت شهرنشینی در کشورهای در حال توسعه (قاره‌های آسیا و آفریقا)، بیشتر از سایر نواحی جهان است.

۸۹. درست

۹۰. درست: میزان رشد سالیانه شهرنشینی در سایر نواحی جهان ۰/۴ درصد و در آسیا و آفریقا ۱/۵ درصد است.

۹۱. نادرست: به شهرهایی با بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت «مگاسیتی» اطلاق می‌شود، اما کرج کلان‌شهر است و بیش از ۱ میلیون نفر جمعیت دارد.

۹۲. درست

۹۳. درست

۹۴. درست

۹۵. نادرست: برای حداقل جمعیت مادرشهر، ارقام مختلفی را ذکر کرده‌اند و در این مورد توافقی وجود ندارد.

۹۶. درست

۹۷. نادرست: برخی مادرشهر (متروپل) را کلان‌شهر نیز گفته‌اند.

۹۸. نادرست: به بخش‌های پیرامونی یک شهر، حومه می‌گویند.

۹۹. درست

۱۰۰. نادرست: در ایران اصلاحات ارضی در سه مرحله یا سلب مالکیت مالکان بزرگ (آریاب‌ها) و واگذاری زمین به دهقانان خرده‌پا انجام گرفت.

۱۰۱. نادرست: موجب مهاجرت از روستا شده است، نه مهاجرت به روستا.

۱۰۲. شهرنشینی

۱۰۳. لندن - نیویورک

۱۰۴. حومه

۱۰۵. مگالاپلیس

۱۰۶. مگالاپلیس یا منطقه ابر شهری

۱۰۷. اقتصادی - اجتماعی

۱۰۸. راه‌های ارتباطی

۱۰۹. متقابل

۱۱۰. ۱۰ هزار نفر

۱۱۱. آب‌شهری

۱۱۲. ۳/۴ میلیارد

۱۱۳. مادرشهر (متروپل)

۱۱۴. مگاسیتی

۱۱۵. مهاجرت

۱۱۶. شهرک‌های اقماری

۱۱۷. آسیا

۱۱۸. تهران

۱۱۹. گزینه «۲»: تا چند دهه پیش، شهرهای با بیش از ۵ و ۱۰ میلیون نفر در جهان فقط در نیمکره شمالی و در آمریکای شمالی، اروپا و ژاپن وجود داشتند.

۱۲۰. گزینه «۲»: از دیگر موضوعاتی که در زمینه شهرنشینی در ایران رخ داد، تبدیل تهران به مادرشهر ملی بود، با مهاجرت گسترده مردم از سراسر کشور به این شهر، جمعیت به‌شدت افزایش یافت.

۱۲۱. گزینه «۲»: بروز تحولات صنعتی

۱۲۲. گزینه «۴»: گسترش شهرک‌های اقماری

۱۲۳. گزینه «۳»: تغییر ساختمان سنی جمعیت کلان‌شهرها

۱۲۴. گزینه «۲»: آفریقا

۱۲۵. گزینه «۲»: افزایش تولید محصولات کشاورزی

۱۲۶. الف ۴ ب ۱ ج ۳ د ۲

۱۲۷. الف ۴ ب ۶ ج ۱ د ۲

۱۲۸. الف ۴ ب ۳ ج ۶ د ۱

۱۲۹. افزایش شهرهای میلیونی

۱۳۰. انهدام کشاورزی

۱۳۱. بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شهر یک ناحیه، استان یا یک کشور است.

۱۳۲. مهاجرت

۱۳۳. افزایش جمعیت این شهر به علت مهاجرت گسترده مردم از سراسر کشور

۱۳۴. آسیا و آفریقا

۱۳۵. جهان‌شهر

۱۳۶. افزایش شهرنشینی و گسترش حمل‌ونقل و وسایل ارتباطی

۱۳۷. خطی و کریدوری

۱۳۸. بوستن - واشنگتن

۱۳۹. صیادی، گردشگری و صنعتی

۱۴۰. یعنی تغییر قوانین مالکیت زمین و توزیع مجدد آن به نفع کشاورزان

۱۴۱. بروز تحولات صنعتی و ورود کشورها به عصر نوسازی (مدرنیزاسیون)

۱۴۲. ۱- افزایش طبیعی جمعیت، یعنی رشد موایید نسبت به مرگ‌ومیر ۲- مهاجرت روستاییان به شهرها ۳- افزایش جمعیت برخی روستاها و تبدیل شدن آن‌ها به نقاط شهری ۴- ادغام روستاها در بافت شهری

۱۴۳. تقسیم نادرست زمین - عدم حمایت دولت از کشاورزان - توجه به صنایع مونتاژ - واردات کالا از کشورهای خارجی

۱۴۴. الف کریدوری و خطی - خوشه‌ای و کهنکشتی

ب بوستن - واشنگتن و توکیو - یوکوهاما

۱۴۵. به مادرشهرهایی که بیش از ۱ میلیون نفر جمعیت داشته باشد، کلان‌شهر می‌گویند.

۱۴۶. حوزه نفوذ سکونتگاه شهر کوچک، کم‌وسعت است. ممکن است فقط به چند روستای پیرامون خود خدمات بدهد و ساکنان روستاهای پیرامون برای خرید و کار در کارخانه و استفاده از مراکز درمانی به آن شهر مراجعه کنند، اما حوزه نفوذ مادرشهر بسیار گسترده است و در برخی عملکردها مانند تولید و عرضه خودرو، لوازم خانگی و خدمات پیشرفته پزشکی، بالاترین حوزه نفوذ را دارد.

۱۴۷. تمرکز و انبوهی جمعیت شهری - تمرکز مؤسسات مالی و پولی - تمرکز صنایع دانش بنیان و فراوانی آمدوشت

۱۴۸. مهاجرت از روستا به شهر ادامه پیدا کرد و تعداد زیادی از روستاهای پرجمعیت به شهر تبدیل شدند یا در بافت شهرهای هم‌جوار ادغام گردیدند و برخی از آبادی‌ها نیز خالی از سکنه شدند.

۱۷۵. بروز تحولات صنعتی و ورود کشور به عصر نوسازی (مدرنیزاسیون)
 ۱۷۶. منظور از شهرگرایی، روند اقتصادی-اجتماعی است که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار و عملکرد، ارزش‌ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستائیان رواج می‌یابد.
 ۱۷۷. در برخی از روستاها شهرنشینان به سرمایه‌گذاری و خرید زمین‌های کشاورزی به منظور ایجاد کشت تجاری اقدام کردند و در نتیجه روستائینی کاهش یافت و برخی از روستاها نیز به علت گسترش شهرها به حومه‌های شهری تبدیل شدند.
 ۱۷۸. پس از انقلاب نیز مهاجرت از روستا به شهر و از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ ادامه یافت، در این دوره تعداد زیادی از روستاهای پرجمعیت به شهر تبدیل شدند یا در یافت شهرهای هم‌جوار ادغام گردیدند برخی از آبادی‌ها نیز خالی از سکنه شدند.
 ۱۷۹. الف) مادرشهر (متروپل) ب) منطقه مادرشهری ج) مگالاپلیس (ایر شهر)

پاسخ سؤالات درس «۲»

۱۸۰. درست
 ۱۸۱. نادرست: زاغه‌نشینی و حاشیه‌نشینی، نوعی اسکان غیررسمی هستند.
 ۱۸۲. درست
 ۱۸۳. درست
 ۱۸۴. نادرست: طراحی و معماری شهری، بازتابی از فرهنگ و هویت شهروندان است.
 ۱۸۵. درست
 ۱۸۶. درست
 ۱۸۷. درست
 ۱۸۸. نادرست: تجهیزات و خدمات عمومی نسبت به تعداد جمعیت ساکن در شهر سنجیده می‌شود.
 ۱۸۹. نادرست: وندالیسم خسارت وارد کردن به اموال عمومی، یناها و آثار تاریخی است.
 ۱۹۰. درست
 ۱۹۱. مهاجرت از روستا به شهر
 ۱۹۲. غیررسمی
 ۱۹۳. غیررسمی
 ۱۹۴. نابرابری فضایی
 ۱۹۵. کودکان کار
 ۱۹۶. هویت
 ۱۹۷. آلودگی-محیط‌زیست
 ۱۹۸. یزد
 ۱۹۹. حسگرها
 ۲۰۰. هوشمند
 ۲۰۱. هوشمند
 ۲۰۲. فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)
 ۲۰۳. نابرابری فضایی
 ۲۰۴. میلمان شهری
 ۲۰۵. شهر هوشمند
 ۲۰۶. گزینه «۲»: استفاده از انرژی‌های نوین سبب می‌شود آلودگی هوا ایجاد نشود.
 ۲۰۷. فضایی
 ۲۰۸. خط بساوایی و رمپ عبور برای معلولین و جانبازان مربوط است به میلمان شهری.
 ۲۰۹. در طراحی و مدیریت شهری، زیبایی شهر و فضاهای مختلف آن به طوری که انسان در آن احساس آرامش و تعلق خاطر کند، در میلمان شهری مورد بحث قرار می‌گیرد.
 ۲۱۰. دست‌فروشی مربوط به اشتغال شهری است.
 ۲۱۱. الف) ۳ ب) ۴ ج) ۱
 ۲۱۲. الف) ۴ ب) ۲ ج) ۱ د) ۳
 ۲۱۳. در شهرهایی که با تمرکز زیاد جمعیت یا مهاجرت گسترده روبه‌روست.

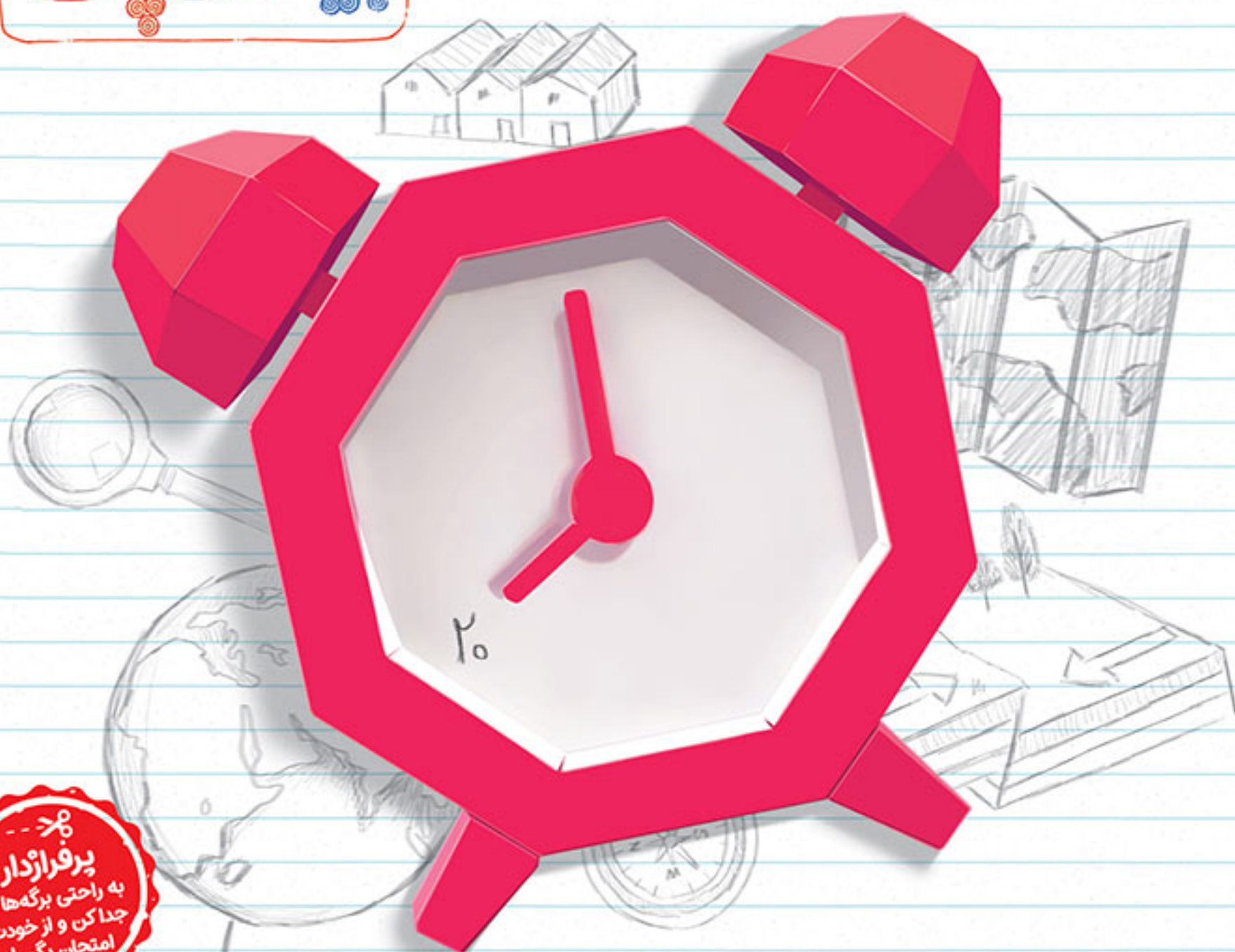
۱۴۹. شهرهایی با بیش از ده میلیون نفر جمعیت که به سبب نقش مهم آن‌ها در اقتصاد و تجارت جهانی، حوزه نفوذ بسیار وسیعی دارند.
 ۱۵۰. به سبب نقش مهم آن‌ها در اقتصاد و تجارت جهانی
 ۱۵۱. مهاجرت فزاینده روستائیان به شهرها به منظور اشتغال و دستمزد بیشتر و به دنبال صنعتی شدن و توسعه کارخانه‌ها و رشد بخش خدمات و ورود این کشورها به تجارت جهانی بوده است.
 ۱۵۲. افزایش شهرنشینی و گسترش حمل‌ونقل و وسایل ارتباطی
 ۱۵۳. وقتی حومه‌ها و شهرک‌های اقماری یک مادرشهر به حومه‌ها و شهرک‌های مادرشهر دیگر پیوند می‌خورند، مگالاپلیس شکل می‌گیرد.
 ۱۵۴. در کشورهای در حال توسعه، سرعت مهاجرت زیاد و در مدت‌زمان کم و همگام با تحولات صنعتی نبود. در کشورهای توسعه‌یافته صنعتی، سرعت مهاجرت کم و در مدت‌زمان طولانی و همگام با تحولات صنعتی بود.
 ۱۵۵. صیادی، گردشگری و صنعتی
 ۱۵۶. ۱- دولت‌ها با استفاده از درآمد نفتی بیشترین سرمایه‌گذاری‌ها، توسعه کارخانه‌ها و تجهیزات و زیرساخت‌ها را به شهرها اختصاص دادند. ۲- اصلاحات ارضی
 ۱۵۷. اصلاحات ارضی یا سلب مالکیت مالکان بزرگ و واگذاری زمین به دهقانان خرده‌پا انجام گرفت.
 ۱۵۸. مهاجرت از شهر به روستا به کندی صورت می‌گرفت و محصولات کشاورزی، بخش عمده تولیدات داخلی را تشکیل می‌داد.
 ۱۵۹. انهدام کشاورزی و در نتیجه، شدت گرفتن مهاجرت روستائیان به شهرها
 ۱۶۰. جهان‌شهر، زیرا ساکنین نواحی پیرامون، برای دریافت کالا یا خدمات از آن سکونتگاه باید مسافت بیشتری را طی کنند.
 ۱۶۱. الف) در ایران به مادرشهرهایی که بیش از یک میلیون نفر جمعیت داشته باشند، کلان‌شهر گفته می‌شود. ب) تهران، مشهد، اصفهان، کرج، قم
 ۱۶۲. زیرا بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شهر در استان مورد نظر است. این شهر ممکن است، پایتخت یا شهر اصلی در استان مورد نظر باشد.
 ۱۶۳. روند اقتصادی-اجتماعی که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار و عملکردها، ارزش‌ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستائیان رواج می‌یابد.
 ۱۶۴. مهاجرت تدریجی و طولانی‌مدت بوده است و طی دهه‌ها سال و همگام با تحولات صنعتی شدن صورت گرفته است. در برخی از روستاها، شهرنشینان به سرمایه‌گذاری و خرید زمین‌های کشاورزی به منظور ایجاد کشت تجاری اقدام کردند و در نتیجه روستائینی کاهش یافته است.
 ۱۶۵. نادرست: شهرنشینی است نه شهرگرایی
 ۱۶۶. نادرست: توکیو - یوکوهاما از اولین مگالاپلیس‌های جهان‌اند.
 ۱۶۷. صنایع کوچک تبدیلی
 ۱۶۸. کلان‌شهر بزرگ
 ۱۶۹. نابرابری
 ۱۷۰. چهره و کالبد
 ۱۷۱. گزینه «۴»
 بررسی سایر گزینه‌ها:
 گزینه «۱»: نیاز به وسعت زیاد ندارد و هسته اولیه شهر مربوط به «مقر» است.
 گزینه «۲»: نقش مهم در اقتصاد جهانی دارد ولی قسمت دوم نادرست است.
 گزینه «۳»: نیاز به وسعت و جمعیت زیاد ندارد.
 ۱۷۲. گزینه «۱»: مهم‌ترین ویژگی‌های مگالاپلیس عبارت‌اند از: تمرکز صنایع دانش‌بنیان - تمرکز مؤسسات مالی و پولی - تمرکز و انبوهی جمعیت شهری - فروانی آلودشد بین حومه‌های هم‌جوار
 ۱۷۳. الف) ۱ ب) ۳ ج) ۲
 ۱۷۴. افزایش جمعیت مادرشهرها و گسترش حومه‌های آن‌ها

جغرافیا ۳

کاربری امتحان

از خود امتحان بگیر!

مجموعه کتاب‌های
بیست‌پیک

پرفراژدار

به راحتی برگه‌ها را
جدا کن و از خودت
امتحان بگیر!

۱۲ امتحان شامل:

۶ امتحان فصل به فصل در سطح سوالات نهایی

۴ امتحان شبیه‌ساز نهایی نوبت اول و دوم

۲ امتحان نهایی اخیر

• پاسخ‌نامه تشریحی به همراه ریزبارم و نکات آموزشی و مشاوره‌ای

مهرماه

هومان

قیمت بسته بیست‌پیک:

۱۹۸۰۰۰ تومان

9 786003 178465

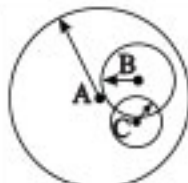
باسمه تعالی

امتحان ۱: درس اول		سؤالات شبیه‌ساز نهایی		مهرماه
رشته: ادبیات و علوم انسانی	پایه: دوازدهم دوره دوم متوسطه	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	ساعت شروع: ۷:۳۰ صبح	
سؤالات درس: جغرافیا (۳)	نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان:	تعداد صفحات: ۲	

ردیف	سؤالات	صفحه ۱ از ۲	نمره
۱	درستی یا نادرستی جملات زیر را مشخص کنید. الف) «کوه دماوند در رشته‌کوه البرز واقع شده است» بیانگر «مقر» است. ب) برخی پژوهشگران معتقدند که عوامل طبیعی در به وجود آمدن شهر رشت نقش بیشتری داشته است. ج) موقعیت چهارراهی شهر اهواز سبب شده که حوزه نفوذ گسترده‌ای داشته باشد. د) در رتبه‌بندی سکونتگاه‌ها طیف وسیعی از روستاهای کوچک با کمتر از ۱۰۰ نفر جمعیت تا شهرهای بیش از ۱۰ میلیون نفر را در بر می‌گیرد.	درست ☐ نادرست ☐ درست ☐ نادرست ☐ درست ☐ نادرست ☐ درست ☐ نادرست ☐	۱
۲	متن زیر دارای دو مفهوم نادرست است، آن‌ها را اصلاح کنید و در پاسخ برگ بنویسید. «حوزه نفوذ سکونتگاه مسافتی است که از آن سکونتگاه کالا و خدمات دریافت می‌کند و بین آن محدوده و سکونتگاه جریان کالا، خدمات و رفت و آمد وجود دارد و حداقل دانشجویانی که تقاضای تحصیل در مراکز دانشگاهی تهران را دارند حدوداً ۲۰۰۰۰۰ نفر است که به آن دامنه نفوذ شهر تهران گویند.»	۰/۵	
۳	کلمه درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف) در سلسله مراتب سکونتگاه‌ها با حرکت به سوی بالای هرم، خدماتی که ارائه می‌شود (کمتر - بیشتر) است. ب) مگالاپلیس (بزرگ‌تر - کوچک‌تر) از متروپل است. ج) در برخی کشورهای اروپایی سکونتگاه‌هایی با بیشتر از ۲۰۰۰ نفر جمعیت شهر محسوب می‌شود، مربوط به معیار (متداول‌ترین - مهم‌ترین) تفاوت شهر و روستا است. د) در شهرها مردم بیشتر به فعالیت اقتصادی (نوع اول - نوع دوم) می‌پردازند.	۱	
۴	جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید. الف) معیارهای رتبه‌بندی سکونتگاه‌ها متفاوت است و با توجه به و نوع مطالعات محققان آن از جایی به جای دیگر تغییر می‌کند. ب) مهاجرت گسترده مردم از سراسر ایران به تهران موجب به وجود آمدن شده است. ج) فعالیت خدماتی بیشتر در دیده می‌شود. د) مگالاپلیس‌ها معمولاً در امتداد ، شکل خطی و کریدوری و برخی شکل خوشه‌ای و کهکشانی پیدا کرده‌اند.	۱	
۵	گزینه مناسب را انتخاب کنید. الف) بروز تحولات صنعتی و ورود کشورها به عصر نوسازی، موجب افزایش چه پدیده‌ای شده است؟ (۱) شهرگرایی (۲) شهرگرایی (۳) شهرنشینی (۴) روستانشینی ب) با توجه به مفهوم آستانه جمعیتی نفوذ، کدام گزینه درست است؟ (۱) مادر شهرها به دلیل خدمات‌رسانی به روستاهای مجاور کمترین آستانه جمعیتی نفوذ را در سطح یک استان دارند. (۲) پایتخت ایران به دلیل برخی عملکردها مانند خدمات دانشگاهی، کمترین آستانه جمعیتی نفوذ را در سطح کشور دارد. (۳) شهرهای کوچک به دلیل خدمات‌رسانی به همه روستاها، بیشترین آستانه جمعیتی نفوذ را در سطح یک استان دارند. (۴) پایتخت ایران به دلیل برخی عملکردها مانند عرضه خودرو، بیشترین آستانه جمعیتی نفوذ را در سطح کشور دارد. ج) کدام گزینه به شهرهایی که نقش مهمی در اقتصاد و تجارت جهانی دارند، اشاره می‌کند؟ (۱) مگاسیتی (۲) مگالاپلیس (۳) جهان‌شهر (۴) متروپل د) در اغلب «سکونتگاه‌های روستایی و شهری» درصد بیشتر از جمعیت فعال به ترتیب در چه بخش‌هایی مشغول کارند؟ (۱) خدماتی - گردشگری (۲) خدماتی - صنعتی (۳) کشاورزی - صنعتی (۴) خدماتی - صنعتی	۱	
۶	با استفاده از کلمات داده شده، به سؤالات زیر پاسخ دهید (یک کلمه اضافی است). (آمریکای لاتین - صنایع کوچک تبدیلی - شهرگرایی - حومه - هسته اولیه) الف) در پیرامون شهر قرار دارد. (.....) ب) تغییر در چهره و کالبد روستا است. (.....) ج) مهاجرت در این منطقه با توسعه صنعتی همراه نبوده است. (.....) د) مکانی که بعدها روستا یا شهر از آن محل گسترش یافته است. (.....)	۱	
ادامه سؤالات در صفحه دوم			

باسمه تعالی

امتحان ۱: درس اول		سؤالات شبیه‌ساز نهایی		مهروماه
رشته: ادبیات و علوم انسانی	پایه: دوازدهم دوره دوم متوسطه	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	ساعت شروع: ۷:۳۰ صبح	
سؤالات درس: جغرافیا (۳)	نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان:	تعداد صفحات: ۲	

ردیف	سؤالات	صفحه ۲ از ۲	نمره									
۷	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. الف) علت ایجاد منطقه مادرشهری چیست؟ ب) با توجه به آمار سال ۱۴۰۳ جمعیت تهران ۱۴,۴۲۵,۰۰۰ نفر برآورد شده است. در این صورت آیا تهران مگاسیتی محسوب می‌شود؟ (با ذکر دلیل) ج) در رابطه با ارتباط شهر و روستا به سؤالات زیر پاسخ دهید. - رابطه شهر و روستا چگونه است؟ - مبادله در شهر و روستا چگونه است؟ د) امروزه کدام نواحی با رشد شهرهای میلیونی و پرجمعیت روبه‌رو شده‌اند؟ ه) عوامل مؤثر بر شکل‌گیری حومه‌ها را بنویسید. و) چرا شهر شیراز در استان فارس نسبت به سایر سکونتگاه‌های استان فارس برتری دارد؟	۳										
۸	با توجه به شکل به سؤالات زیر پاسخ دهید. الف) کدام یک از سکونتگاه‌ها خدمات پزشکی پیشرفته ارائه می‌کند؟ ب) کدام یک از سکونتگاه‌ها فقط به روستاهای اطراف خود خدمات می‌دهند؟ (کار در کارخانه)		۰/۱۵									
۹	نمودار مقابل را کامل کنید.	مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری هسته اولیه روستاها و شهرهای ایران دسترسی به آب الف ب ج	۰/۷۵									
۱۰	بندرعباس و معدن مس سرچشمه، هر کدام چه موقعیت مناسبی را در منطقه به وجود آورده‌اند؟	۱										
۱۱	مهم‌ترین علل سرعت یافتن شهرنشینی بعد از سال ۱۳۳۵ را بنویسید.	۱										
۱۲	جدول زیر را کامل کنید.	<table><tr><th>مهاجرت از روستا به شهر</th><th>سرعت مهاجرت</th><th>علت مهاجرت</th></tr><tr><td>آلمان در سده ۱۹ و نیمه اول قرن ۲۰</td><td>الف</td><td>توسعه صنایع کارخانه‌ای</td></tr><tr><td>هند</td><td>ب</td><td>ج</td></tr></table>	مهاجرت از روستا به شهر	سرعت مهاجرت	علت مهاجرت	آلمان در سده ۱۹ و نیمه اول قرن ۲۰	الف	توسعه صنایع کارخانه‌ای	هند	ب	ج	۰/۷۵
مهاجرت از روستا به شهر	سرعت مهاجرت	علت مهاجرت										
آلمان در سده ۱۹ و نیمه اول قرن ۲۰	الف	توسعه صنایع کارخانه‌ای										
هند	ب	ج										
۱۳	به سؤالات زیر پاسخ دهید. الف) اولین مگالاپلیس در نیمکره شرقی کدام است؟ ب) در مگالاپلیس‌ها بیشتر از چه شیوه‌های حمل و نقل استفاده می‌شود؟ ج) مگالاپلیس‌ها چگونه به وجود آمده‌اند؟	۱/۵										
۱۴	تغییر الگوی مکانی شهرهای با بیش از ۵ و ۱۰ میلیون نفر چگونه صورت گرفت؟	۱										
۱۵	عوامل مؤثر در سرعت رشد شهرنشینی در آسیا و آفریقا را بنویسید. (سه مورد)	۰/۷۵										
۱۶	چرا اصلاحات ارضی در ایران با موفقیت همراه نبود؟	۱										
۱۷	منظور از شهرگرایی چیست؟	۱										
۱۸	در شکل به جای A، B و C به ترتیب کدام یک از شهرها قرار می‌گیرد؟ «دهستان - شهرستان - شهر»		۰/۷۵									
۱۹	پس از انقلاب اسلامی مهاجرت از روستا به شهر و از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ چگونه شد؟	۱										
۲۰	در شهرگرایی چه تغییراتی در چهره و کالبد روستا صورت گرفت؟	۰/۱۵										
۲۰	جمع نمرات	موفق باشید										

باسمه تعالی

امتحان ۷: نیم سال اول		سؤالات شبیه ساز نهایی		مهر و ماه
رشته: ادبیات و علوم انسانی	پایه: دوازدهم دوره دوم متوسطه	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	ساعت شروع: ۷:۳۰ صبح	
سؤالات درس: جغرافیا (۳)	نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان:	تعداد صفحات: ۲	

ردیف	سؤالات	صفحه ۱ از ۲	نمره
۱	درستی یا نادرستی جملات زیر را مشخص کنید. الف) یکی از ارکان مهم مدیریت شهری به حداقل رساندن آلودگی و تخریب محیط زیست است. ب) طراحی و معماری شهر بازتابی از محیط جغرافیایی شهر است. ج) حمل و نقل جاده‌ای برای مسافت‌های طولانی مناسب است. د) موقعیت یک سکونتگاه هسته اولیه آن سکونتگاه را در بر می‌گیرد.	درست ☐ نادرست ☐ درست ☐ نادرست ☐ درست ☐ نادرست ☐ درست ☐ نادرست ☐	۱
۲	کلمه درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف) سرعت شهرنشینی در (پاکستان - آلمان) بیشتر است. ب) در سال ۱۳۶۵ روند مهاجرت در ایران (تند - کند) بوده است. ج) مصرف سوخت در حمل و نقل (ریلی - جاده‌ای) بیشتر است. د) محل پیدایش مگالاپلیس‌ها (مسیرهای ارتباطی و حمل و نقل - در مجاورت منابع معدنی) است.		۱
۳	جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید. الف) نخستین گام در مطالعه و شناخت هر سکونتگاه و آن است. ب) در بیشتر نظریه‌ها در زمینه رابطه بین شهر و روستا به تأکید شده است. ج) در اوایل قرن بیستم، اختراع و تولید انبوه، چهره فضاها را شهری و خارج از شهرها را تغییر داد.		۰/۷۵
۴	گزینه مناسب را انتخاب کنید. الف) مردم بر چه اساسی یک مکان را برای زندگی انتخاب می‌کنند و به اشغال درمی‌آورند و نتیجه نزدیکی یک شهر به منابع معدنی کدام است؟ ب) صاحب نظران کدام یک را کلید توسعه اقتصادی و رکن زیربنای اقتصاد کشورها می‌دانند؟ ج) به ترتیب کدام شیوه حمل و نقل برای دسترسی «به روستای علی‌آباد» و جابه‌جایی بار در «مسافت‌های دور» بدون احداث مسیر کاربرد دارد؟ د) در برنامه‌ریزی شهری، تجهیزات و تسهیلات شهری و خدمات عمومی نسبت به سنجیده می‌شود.	۱) ☐ برحسب نیاز - جذب نیروی کار و توسعه صنایع ۲) ☐ برحسب نیاز - تغییرات آب و هوایی و توسعه شبکه ارتباطی ۳) ☐ سرعت توسعه - تغییرات آب و هوایی و توسعه شبکه ارتباطی ۴) ☐ سرعت توسعه - جذب نیروی کار و توسعه صنایع ۱) ☐ حمل و نقل ۲) ☐ فعالیت‌های سیاسی ۳) ☐ روابط تجاری ۴) ☐ نیروی کار ۱) ☐ ریلی - هوایی ۲) ☐ هوایی - آبی ۳) ☐ جاده‌ای - هوایی ۴) ☐ ریلی - آبی ۱) ☐ وسعت شهر ۲) ☐ جمعیت ۳) ☐ قلمرو ۴) ☐ اقتصاد	۱
۵	با توجه به مفهوم مدیریت شهر و روستا و سکونتگاه‌های شهر و روستایی ستون سمت چپ را به ستون سمت راست متصل کنید. (در ستون سمت چپ، یک مورد اضافی است). الف) اقدامی بود برای حل مشکلات اقتصادی روستاییان ولی منجر به گسترش بیکاری شد. ب) در آن پراکندگی انواع عملکردهای شهر نمایش داده می‌شود. ج) افزایش نسبت جمعیت شهرهای یک کشور یا ناحیه به روستاهای آن است. د) مجموعه وسیعی از وسایل و نمادها و عناصری مانند نیمکت، سطل زباله و... است.	۱- شهرنشینی ۲- شهرگرایی ۳- مبلمان شهری ۴- نقشه کاربری زمین ۵- انقلاب سبز	۱
۶	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. الف) علت مهاجرت‌های روستایی در اروپا و آمریکای شمالی در سده نوزدهم و نیمه اول قرن بیستم چه بود؟ ب) مهم‌ترین اهداف جهاد سازندگی در مناطق روستایی را بنویسید. ج) انواع فقر در روستا را نام ببرید. د) نخستین لوکوموتیو مجهز به موتور بخار در کجا و در چه زمانی ساخته شد؟ ه) محدودیت حمل و نقل آبی را بنویسید. و) در اوایل قرن بیستم چه تحولاتی در شیوه‌های حمل و نقل به وجود آمد؟		۱/۷۵
ادامه سؤالات در صفحه دوم			

باسمه تعالی

امتحان ۷: نیم سال اول		سؤالات شبیه ساز نهایی		مهر و ماه
رشته: ادبیات و علوم انسانی	پایه: دوازدهم دوره دوم متوسطه	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	ساعت شروع: ۷:۳۰ صبح	
سؤالات درس: جغرافیا (۳)	نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان:	تعداد صفحه: ۲	

ردیف	سؤالات	صفحه ۲ از ۲	نمره								
۷	مهم ترین عوامل شکل گیری هسته اولیه روستاها و شهرهای ایران را بنویسید.		۱								
۸	مفهوم شهرگرایی را بنویسید.		۱								
۹	چه عواملی در رشد شهرنشینی آسیا و آفریقا مؤثر بوده است؟ توضیح دهید. (سه مورد)		۱/۵								
۱۰	به کدام دلایل، فقیران شهری پول کافی برای اجاره یا خرید مسکن ندارند؟		۱/۵								
۱۱	با توجه به اطلاعات داده شده از شهر A، به موارد زیر پاسخ دهید. الف) درصد فضای سبز چقدر است؟ ب) سرانه فضای سبز را به دست آورید.	<table><tr><th colspan="2">شهر A</th></tr><tr><td>جمعیت</td><td>۸,۰۰۰,۰۰۰ نفر</td></tr><tr><td>مساحت شهر</td><td>۳۲,۰۰۰,۰۰۰ m^۲</td></tr><tr><td>مساحت فضای سبز</td><td>۴,۰۰۰,۰۰۰ m^۲</td></tr></table>	شهر A		جمعیت	۸,۰۰۰,۰۰۰ نفر	مساحت شهر	۳۲,۰۰۰,۰۰۰ m ^۲	مساحت فضای سبز	۴,۰۰۰,۰۰۰ m ^۲	۱
شهر A											
جمعیت	۸,۰۰۰,۰۰۰ نفر										
مساحت شهر	۳۲,۰۰۰,۰۰۰ m ^۲										
مساحت فضای سبز	۴,۰۰۰,۰۰۰ m ^۲										
۱۲	تحقق روستای پایدار سه رکن دارد، آن ها را بنویسید.		۱								
۱۳	سه مورد از کاربردهای GIS را بنویسید.		۱								
۱۴	تفاوت نقشه های سنتی و کاغذی و نقشه های حاصل از سامانه اطلاعات جغرافیایی را بنویسید.		۱								
۱۵	به سؤالات زیر در رابطه با حمل و نقل پاسخ دهید. الف) در قرن نوزدهم چه عاملی باعث افزایش سرعت و کارایی وسایل حمل و نقل بیشتر شد؟ ب) چه عواملی در عصر اکتشافات جغرافیایی موجب شد که سرزمین های نو کشف شوند؟ ج) در نیمه دوم قرن بیستم، چه راهکاری برای حل مشکل ترافیکی و افزایش خودرو انجام شد؟		۱/۵								
۱۶	چرا حمل و نقل اساساً ماهیت جغرافیایی دارد؟		۱								
۱۷	دو مزیت حمل و نقل از طریق خطوط لوله را بنویسید.		۱								
۱۸	برای مقابله با هر کدام از مشکلات شهری زیر، دو مورد راهکار مدیریتی مناسب بنویسید. الف) مسکن؛ ب) مشاغل غیررسمی؛		۱								
۲۰	جمع نمرات	موفق باشید									

پاسخ نامه تشریحی

مهر و ماه

- ۸ الف) پایتخت ← الف (۰/۲۵) / ب) شهر کوچک ← د (۰/۲۵)
 ۹ الف) قلعه های دفاعی (۰/۲۵) / ب) قرار گرفتن در تقاطع راه ها (۰/۲۵) / ج) بازارهای محلی (۰/۲۵)
 ۱۰ بندرعباس به علت قرار گرفتن در کنار دریا سبب اشتغال (۰/۲۵) و تجارت (۰/۲۵) می شود. معدن مس سرچشمه به علت قرار گرفتن در کنار منابع معدنی، سبب اشتغال (۰/۲۵) و توسعه صنایع (۰/۲۵) می شود.

★ **توجه:** توجیه کنید قرار گرفتن در کنار دریا و راه آهن سبب ایجاد اشتغال و تجارت می شود.
 نزدیک بودن به شهرهای پرجمعیت مجاور و معادن، سبب ایجاد اشتغال و توسعه صنایع می شود.

- ۱۱ اختصاص بیشترین سرمایه گذاری ها (۰/۲۵) برای توسعه کارخانه ها و تجهیزات و زیرساخت ها به شهرها (۰/۲۵) توسط دولت ها با استفاده از درآمد نفتی - اصلاحات ارضی (۰/۵)
 ۱۲ الف) کند و تدریجی (۰/۲۵) / ب) سرعت مهاجرت تند و مدت زمان کم (۰/۲۵) / ج) توسعه صنایع کارخانه ای (۰/۲۵)
 ۱۳ الف) توکیو - یوکوهاما (۰/۵) / ب) هوایی (۰/۲۵) - زمینی (۰/۲۵) / ج) وقتی دو یا چند مادرشهر گسترش فوق العاده زیادی پیدا می کنند، در امتداد مسیرهای ارتباطی و حمل و نقل به وجود می آید. (۰/۵)

📌 **حواستون باشه:** بچه ها مواظب باشید با توکیو و ازاکا که اولین قطار سریع السیر هست، اشتباه نشود.

- ۱۴ تا چند دهه، قبل، این شهرها فقط در نیمکره شمالی و در آمریکای شمالی، اروپا و ژاپن وجود داشته؛ ولی امروزه در آسیا و آفریقا و آمریکای لاتین، با رشد شهرهای میلیونی روبه رو هستیم. (۱)
 ۱۵ صنعتی شدن و توسعه کارخانه ها (۰/۲۵)، رشد بخش خدمات (۰/۲۵) و ورود این کشورها به تجارت جهانی (۰/۲۵)
 ۱۶ تقسیم نادرست زمین (۰/۲۵) - عدم حمایت دولت از کشاورزان (۰/۲۵) - توجه به صنایع مونتاژ (۰/۲۵) - واردات کالا از کشورهای خارجی (۰/۲۵)
 ۱۷ رونداقتصادی-اجتماعی (۰/۵) که طی آن شیوه های زندگی، رفتار، عملکردها، ارزش ها و مظاهر شهری (۰/۵) در روستاها و بین روستاییان رواج می یابد.

📌 **حواستون باشه:** حواستان باشد که با عامل ایجاد شهرگرایی که ورود به عصر نوسازی و تحولات صنعتی است جابه جا نشود.

- ۱۸ A ← شهر (۰/۲۵) / B ← شهرستان (۰/۲۵) / C ← دهستان (۰/۲۵)
 ۱۹ پس از انقلاب اسلامی نیز مهاجرت از شهر به روستا و از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ ادامه یافت. (۰/۲۵) تعداد زیادی از روستاهای پرجمعیت به شهر تبدیل شدند (۰/۲۵) یا در بافت شهرهای هم جوار ادغام گردید (۰/۲۵) و برخی از آبادی ها نیز خالی از سکنه شدند. (۰/۲۵)
 ۲۰ فراهم شدن امکانات و تجهیزاتی چون آب، برق و راه سازی و استفاده از ماشین آلات کشاورزی یا موارد دیگر به دلخواه (۰/۵)

📌 **مشاوره:** دانش آموزان عزیز! در تمام الگوهای سؤال، فقط نوشتن قسمتی که پیش از بازم آورده ام، واجب است؛ یعنی در امتحان نهایی، نوشتن همین مقداری که پیش از بازم آورده ام کافی است. با توضیح اضافه، فقط روی اعصاب مصحح، رژه می روید! پس به هنگام رجوع به پاسخ نامه ها، علاوه بر اینکه در پی یاد گرفتن پاسخ درست هستید، به نحوه درست پاسخ نویسی و مقدار پاسخ هم توجه کنید تا در امتحان نهایی در حد نیاز بنویسید نه بیشتر و نه کمتر. مطالبی که در پاسخ نامه بعد از بازم در کادرهای نکته، مشاوره و ... آمده اند، یا جنبه آموزشی دارند یا مشاوره ای. طبیعی است که نیازی به نوشتن آن ها در امتحان نهایی ندارید.

پاسخ امتحان شماره ۱

- ۱ الف) نادرست (۰/۲۵)؛ بیانگر موقعیت است.

🔍 **دقت کنید:** خیلی دقت کنید مقر مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه است، ولی موقعیت جایگاه آن در ناحیه است.

- ب) نادرست (۰/۲۵)؛ هسته اولیه شهر رشت، بازار و مکان تجارت محصولات کشاورزی و ابریشم با نواحی پیرامون است. (عوامل انسانی) / ج) درست (۰/۲۵) / د) درست (۰/۲۵)

۲ حوزه نفوذ سکونتگاه محدوده ای جغرافیایی (۰/۲۵) است که از آن سکونتگاه کالا و خدمات دریافت می کند و بین آن محدوده و سکونتگاه جریان کالا و خدمات و رفت و آمد وجود دارد و حداقل دانشجویانی که تقاضای تحصیل در مراکز دانشگاهی تهران را دارند حدوداً ۲۰۰,۰۰۰ نفر است که به آن آستانه جمعیتی نفوذ (۰/۲۵) می گویند.

- ۳ الف) بیشتر (۰/۲۵) / ب) بزرگتر (۰/۲۵) / ج) متداول ترین (۰/۲۵) / د) نوع دوم (۰/۲۵)

★ **توجه:** نوع اول کشاورزی است که مربوط به روستاهاست و نوع دوم صنعت است؛ چون در شهرها عمده کار مردم صنعت و خدمات است و جزء فعالیت نوع دوم است.

- ۴ الف) اهداف (۰/۲۵) / ب) مادرشهر ملی (۰/۲۵) / ج) شهر (۰/۲۵) / د) راه های ارتباطی و حمل و نقل (۰/۲۵)

- ۵ الف) گزینه ۲۳ (۰/۲۵) / ب) گزینه ۴۴ (۰/۲۵) / ج) گزینه ۳۳ (۰/۲۵) / د) گزینه ۲۲ (۰/۲۵)

- ۶ الف) حومه (۰/۲۵) / ب) صنایع کوچک تبدیلی (۰/۲۵) / ج) آمریکای لاتین (۰/۲۵) / د) هسته اولیه (۰/۲۵)

- ۷ الف) افزایش جمعیت شهرها (۰/۲۵) و گسترش حومه نشینی (۰/۲۵) / ب) بله (۰/۲۵) زیرا مگاسیتی به شهرهای بالای ۱۰ میلیون نفر اطلاق می شود. (۰/۲۵) / ج) متقابل (۰/۲۵) - نابرابر (۰/۲۵) / د) آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین (ذکر نمودن کثرت) (هر مورد ۰/۲۵)

★ **توجه:** توجیه کنید که با آمریکا، اروپا و ژاپن اشتباه نگیرید.

- ه) افزایش شهرنشینی (۰/۲۵) و گسترش حمل و نقل و وسایل ارتباطی (۰/۲۵) / و) زیرا شهر شیراز بزرگترین و مهم ترین شهر استان فارس است و از نظر خدمات (۰/۲۵)، جمعیت و ... بر سایر سکونتگاه ها برتری دارد. (۰/۲۵)

پاسخ امتحان شماره ۷

۱ الف) نادرست (۰/۲۵)؛ یکی از ارکان مهم پایداری یک شهر سالم، به حداقل رساندن آلودگی و تخریب محیط زیست است. (درس ۲ / ب) نادرست (۰/۲۵)؛ بازتابی از فرهنگ و هویت شهروندان است. (درس ۲ / ج) نادرست (۰/۲۵)؛ برای مسافت های کوتاه مناسب است. (درس ۳ / د) نادرست (۰/۲۵)؛ مقر صحیح است. (درس ۱)

۲ الف) پاکستان (۰/۲۵) (درس ۱ / ب) تند (۰/۲۵) (درس ۱ / ج) جاده های (۰/۲۵) (درس ۳ / د) مسیر ارتباطی و حمل و نقل (۰/۲۵) (درس ۱)

۳ الف) مقر - موقعیت (۰/۲۵) (درس ۱ / ب) نابرابری (۰/۲۵) (درس ۱ / ج) اتومبیل (۰/۲۵) (درس ۳)

۴ الف) گزینه ۱۱ (۰/۲۵) (درس ۱ / ب) گزینه ۱۱ (۰/۲۵) (درس ۳ / ج) گزینه ۱۳ (۰/۲۵) (درس ۳ / د) گزینه ۱۲ (۰/۲۵) (درس ۲)

۵ الف) انقلاب سبز (۰/۲۵) / ب) نقشه کاربری زمین (۰/۲۵) / ج) شهرنشینی (۰/۲۵) / د) مبلمان شهری (۰/۲۵) (درس ۵)

۶ الف) توسعه صنایع کارخانه ای (۰/۲۵) (درس ۱) / ب) خودبستگی کشاورزی و استقلال کشور (۰/۲۵) (درس ۲)

ج) فقر اقتصادی و فقر دسترسی به خدمات و تجهیزات (۰/۲۵) (درس ۲) / د) انگلستان (۰/۲۵) - اوایل قرن نوزدهم (۰/۲۵) (درس ۳)

ه) ۱ سرعت آن کم است. ۲ هزینه احداث بنادر زیاد است. (۰/۲۵) (درس ۳) / و) اختراع و تولید انبوه خودرو (۰/۲۵) (درس ۳)

۷ دسترسی به بازارهای محلی و قلعه های دفاعی، دسترسی به آب و قرارگرفتن در تقاطع راه ها (۱) (درس ۱)

۸ روندی اقتصادی - اجتماعی است که طی آن شیوه های زندگی، رفتار و عملکردها، ارزش ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستانشینان رواج می یابد. (۱) (درس ۱)

حواستون باشه: حواستون باشه «علت شهرگرایی» و «تعریف شهرگرایی» را با هم اشتباه نگیرید.

۹ مهاجرت فزاینده روستاییان به شهر برای اشتغال و دستمزد بیشتر، گسترش خدمات، توسعه صنعتی و ورود به تجارت جهانی (۷۵) (درس ۱)

۱۰ اختلاف طبقاتی شدید، رعایت نشدن عدالت اجتماعی در توزیع درآمدها و بی توجهی حکومت ها به حمایت های تأمین اجتماعی (هر مورد ۵۰) (درس ۲)

۱۱ (درس ۲)
$$\frac{4,000,000}{8,000,000} = 0.5 = 50\% \text{ متر مربع}$$

(۰/۵) درصد
$$= \frac{4,000,000 \times 100}{32,000,000} = \frac{4,000,000}{32,000,000} = 12.5\%$$

۱۲ فعال کردن اقتصاد روستا، خدمات اجتماعی و فرهنگی، حفظ محیط زیست روستا و چشم اندازهای طبیعی آن (۱) (درس ۲)

۱۳ مدیریت شهر و روستا، کاربری زمین، آمایش سرزمین و مدیریت منابع طبیعی (گروه مورد کاف) (۱) (فنون و مهارت های جغرافیایی ۱)

۱۴ نقشه های سنتی و کاغذی گنجایش نمایش حجم زیاد اطلاعات، بازیابی و نمایش ارتباطات متعدد پدیده را ندارند (۰/۵)، اما با استفاده از نقشه های GIS می توانیم هر لایه از اطلاعات را که بخواهیم، بازیابی و مشاهده کنیم. (۰/۵)

(فنون و مهارت های جغرافیایی ۱)

۶ الف) باید به سرعت از مسیر لغزش و جریان گل ولای خارج شد. (۰/۲۵) - به سازمان های امداد و نجات اطلاع داد و به کسانی که برای ترک محل به کمک نیاز دارند، امداد رسانی کرد. (۰/۲۵) (یا هر مورد دیگر) / ب) هدایت و اصلاح شیب آبراهه (۰/۵) / ج) فشار بر لایه های پوسته زمین (۰/۵) / د) به وسیله دستگاه های دقیق و عکس های هوایی (۰/۲۵) و تصاویر ماهواره ای (۰/۲۵) / ه) اصلاح بسترهای رودخانه (۰/۲۵) و ایجاد کانال های انحرافی (۰/۲۵) / و) از ساختمان های بلند و تیرهای چراغ برق و تابلوی مغازه ها فاصله بگیریم. (۰/۵)

۷ الف) امواج الکترومغناطیسی خورشید (۰/۲۵) / ب) بازتاب امواج الکترومغناطیسی خورشید (۰/۲۵)

۸ الف) براساس محاسبات هیدرولوژی شدت جریان آب را اندازه بگیریم. (۰/۲۵) / ب) احداث سد تنظیمی (۰/۲۵)

۹ برای تعیین حریم سیل گیر با انجام دادن محاسبات آماری براساس آبدهی گذشته یک رودخانه (۰/۵) بالاترین سطحی (۰/۲۵) را که احتمال دارد آب آن رود در آینده در حین وقوع سیل در بر گیرد (۰/۲۵) در نظر می گیرند.

۱۰ مطالعات خاک شناسی (۰/۲۵) و پایداری زمین (۰/۲۵) و کارهای ایمن سازی انجام شود. (۰/۲۵)

۱۱ معمولاً خطوط گسلی مهم به سبب انرژی عظیمی که در امتداد آن ها نهفته است (۰/۲۵) پیش از وقوع زلزله دچار تنش می شوند، تنش های موجود در امتداد خط گسل تولید گرما (۰/۲۵) می کند که تصاویر ماهواره ای می توانند این تغییرات دمایی را در اطراف خطوط گسل ثبت کنند و هشدارهای لازم را بدهند. (۰/۲۵)

۱۲ داده های رقومی به ایستگاه های زمین، مانند گیرنده های موجود در سازمان فضایی ایران ارسال می شود. (۰/۵) در مرحله بعد نرم افزارهای رایانه ای پیشرفته داده های رقومی را دریافت (۰/۲۵) و آن ها را تحلیل می کنند. (۰/۲۵)

۱۳ انرژی زمین گرمایی (۰/۲۵)، گازهای موجود در جو (۰/۲۵)، جریان های هوایی (۰/۲۵) و رطوبت موجود در جو (۰/۲۵) (یا هر مورد دیگر به دلخواه)

۱۴ علت این امر، تفاوت در حساسیت حواس جانوران نسبت به انسان است. (۰/۵)

۱۵ اصول طراحی و مهندسی ساختمان (۰/۲۵) و مقررات مربوط به آن رعایت گردد (۰/۲۵)، مصالح به کاررفته در ساختمان های شهری نسبت به سکونتگاه های خشت و گلی روستایی، مقاومت بیشتری دارند. (۰/۲۵)

۱۶ تأثیر نامطلوب کمتری بر محیط زیست دارند، (۰/۲۵) در درازمدت مفیدتر (۰/۲۵) و بسیار کم هزینه تر هستند. (۰/۲۵)

۱۷ الف) روش سازه ای (۰/۲۵) - ب) روش غیرسازه ای (۰/۲۵) - ج) روش غیرسازه ای (۰/۲۵) (یا هر مورد دیگر به دلخواه)

۱۸ الف) B = از بین بردن پوشش گیاهی (۰/۲۵) و ایجاد سد با پایه های زیاد و تنگ (۰/۲۵) / ب) نابودی پوشش گیاهی سبب می شود آب به درون زمین نفوذ نکند و سیل ایجاد کند. (۰/۲۵) احداث سازه های نامناسب در مسیر رودها نیز می تواند باعث سرریز شدن آب یا تخریب پل ها شود. (۰/۲۵)

۱۹ برای ساختمان سازی باید از شیب های تند (۰/۲۵)، لبه های پرتگاهی (۰/۲۵)، کناره های پرشیب رودها (۰/۲۵) و شیب دره ها پرهیز کرد. (۰/۲۵)

۲۰ افزایش بهره وری آبیاری در کشاورزی و استفاده از روش های آبیاری تحت فشار (۰/۵)، پرهیز از کشت محصولاتی که به آب نیاز دارند و کاشت گیاهان مقاوم به خشکی و محصولاتی که به آب کمتری نیاز دارند. (۰/۵)

۲۱ الف) شبکه زهکشی در سطح یک دامنه مستعد لغزش را نشان می دهد. (۰/۵) / ب) با هدایت انشعابات شبکه زهکشی به سوی یک کانال مصنوعی سرعت تخلیه رواناب افزایش و نفوذپذیری زمین لغزش کاهش می یابد. (۰/۵)

- ۱۲ الف) استفاده از ماشین آلات و فناوری در کشاورزی، البته فناوری های مربوط به انقلاب سبز، گران است. (ب) گسترش بیکاری (۰/۲۵) (درس ۲)
- ۱۳ بین مناطق کشور از نظر دسترسی به منابع و امکانات تعادل برقرار می شود و به منظور تحقق عدالت اجتماعی، با توسعه نامساوی و تمرکز ثروت و سرمایه در برخی مناطق و فقر و محرومیت در مناطق دیگر مقابله می گردد. (۱) (درس ۲)
- ۱۴ مکان یابی - توانایی محاسبات آماری و ریاضی - امکان بروز کردن اطلاعات همه بخش ها (هر مورد ۰/۲۵) (فنون و مهارت های جغرافیایی ۲)
- ۱۵ الف) اروپا (۰/۲۵) / ب) آمریکا (۰/۲۵) / ج) چین (۰/۲۵) (درس ۲)
- ۱۶ به بررسی الگوهای پراکندگی و شیوه های حمل و نقل و تأثیرات آن ها بر محیط به منظور برنامه ریزی و مدیریت مطلوب منطقه می پردازد. (۱) (درس ۳)
- ۱۷ کانالیزاسیون که از نظر اندازه استانداردهای مشخصی دارند، سرعت جابه جایی و تخلیه کالاها را افزایش می دهند. (۰/۷۵) (درس ۳)
- ۱۸ دسترسی به دریا (۰/۵)، ساختن و توسعه و تجهیز بنادر (۰/۵) (درس ۳)
- ۱۹ الف) هوایی (۰/۲۵) / ب) آبی (۰/۲۵) (درس ۳)
- ۲۰ وسایل حمل و نقل زمینی به کندی (۰/۲۵) و با صرف زمان زیاد (۰/۲۵) مسافت های طولانی را طی می کرد و میزان کمی بار را می توانست حمل کند (۰/۲۵) و در دریاها نیز باد، محرک کشتی ها بود (۰/۲۵) (درس ۳)

پاسخ امتحان شماره ۹

- ۱ الف) درست (۰/۲۵) (درس ۴) / ب) درست (۰/۲۵) (فنون و مهارت های جغرافیایی ۲) / ج) نادرست (۰/۲۵) در همه نوع آب و هوایی دیده می شود. (درس ۵) / د) درست (۰/۲۵) (درس ۵)
- ۲ الف) گسل (۰/۲۵) (درس ۶) / ب) کمتر (۰/۲۵) (درس ۶) / ج) وزارت کشور (۰/۲۵) (درس ۶) / د) کوچکی (۰/۲۵) (فنون و مهارت های جغرافیایی ۳)
- ۳ الف) قابلیت دسترسی (۰/۲۵) (درس ۴) / ب) انحراف (۰/۲۵) (درس ۴) / ج) بیشتر (۰/۲۵) (درس ۵) / د) همگرا (۰/۲۵) (درس ۵)
- ۴ الف) گزینه ۱ (۰/۲۵) (درس ۴) / ب) گزینه ۴ (۰/۲۵) (درس ۵) / ج) گزینه ۲ (۰/۲۵) (درس ۳) / د) گزینه ۳ (۰/۲۵) (درس ۵)
- ۵ الف) لغزش (۰/۲۵) / ب) خشکسالی زراعتی (۰/۲۵) / ج) سیل (۰/۲۵) / د) زمین لرزه (۰/۲۵) (درس ۵)
- ۶ الف) اتوبوس برقی (۰/۵) (درس ۴) / ب) مشهد زودتر؛ چون مشهد در شرق ایران قرار دارد و خورشید در شرق زودتر نمایان می شود. (۰/۵) (فنون و مهارت های جغرافیایی ۲) / ج) ساختمان سازی در شیب زیاد بر روی دامنه ها، فعالیت کشاورزی (۰/۵) یا هر مورد دیگر (درس ۵) / د) مرکز سطحی زلزله (۰/۵) (درس ۵) / ه) ایران کشوری کوهستانی است و دامنه های مستعد زمین لغزش در آن بسیار زیادند. (۰/۵) (درس ۵) / و) منابع زمینی (۰/۵) (فنون و مهارت های جغرافیایی ۳)
- ۷ سرعت و زمان، هزینه ها، ویژگی های طبیعی و حفظ محیط زیست (هر چهار مورد کافی است). (هر مورد ۰/۲۵) (درس ۴)
- ۸ (۰/۵) درجه $90 - 120 = 30$ با روش تناسب، هر ۱۵ درجه، برابر با یک ساعت است. (فنون و مهارت های جغرافیایی ۲) (۰/۵) $10 = 2 + 8 \Rightarrow 2 = 15 + 30$
- ۹ زیرا نفوذ آب باران نه تنها وزن دامنه را افزایش می دهد، بلکه باعث کاهش اصطکاک بین توده لغزشی و زیربنا و در نتیجه لغزش می شود. (۱) (درس ۵)

- ۱۵ الف) کشف و استخراج نفت و استفاده از آن به جای زغال سنگ (۰/۵) (درس ۳) / ب) پیشرفت در دریانوردی و ساختن کشتی های پیشرفته (۰/۵) (درس ۳) / ج) احداث بزرگراه و آزادراه (۰/۵) (درس ۳)
- ۱۶ حمل و نقل با جابه جایی در پهنه مکان و فضای جغرافیایی سروکار دارد و هدف آن ارتباط دادن مکان ها و نواحی به یکدیگر است؛ بدین ترتیب ماهیت حمل و نقل اساساً جغرافیایی است. (۱) (درس ۳)
- ۱۷ انتقال حجم عظیمی از مایعات به طور شبانه روزی که بسیار مقرون به صرفه است و به محیط زیست آسیب نمی رساند. (۱) (درس ۳)
- ۱۸ الف) ساخت مسکن ارزان قیمت، اعطای وام مسکن (۰/۵) / ب) ایجاد غرفه های با اجاره ارزان برای فروشندگان - توسعه امکانات گردشگری برای جذب گردشگر (۰/۵) (درس ۲)

پاسخ امتحان شماره ۸

- ۱ الف) نادرست (۰/۲۵)؛ گسترده تر است. (درس ۱) / ب) نادرست (۰/۲۵)؛ جمعیت زیاد و خدمات بیشتر است. (درس ۱) / ج) نادرست (۰/۲۵)؛ کدبندی در مرحله ورودی است. (فنون و مهارت های جغرافیایی ۱) / د) نادرست (۰/۲۵)؛ با حمل و نقل آبی صورت می گیرد. (درس ۳)
- ۲ الف) عملکردی (۰/۲۵) (درس ۱) / ب) حومه (۰/۲۵) (درس ۱) / ج) زاغه نشینی (۰/۲۵) (درس ۲) / د) ایران (۰/۲۵) (درس ۳)
- ۳ الف) آب و هوا (۰/۲۵) (درس ۲) / ب) کاربری های اراضی (۰/۲۵) (درس ۲) / ج) کمتر (۰/۲۵) (درس ۱) / د) مادرشهر ملی (۰/۲۵) (درس ۱)
- ۴ الف) گزینه ۳ (۰/۲۵) (درس ۱) / ب) گزینه ۴ (۰/۲۵) (درس ۱) / ج) گزینه ۲ (۰/۲۵) (درس ۲) / د) گزینه ۱ (۰/۲۵) (فنون و مهارت های جغرافیایی ۱)
- ۵ الف) مگاسیتی (۰/۲۵) (درس ۱) / ب) کاربری زمین (۰/۲۵) (درس ۲) / ج) آمایش سرزمین (۰/۲۵) (درس ۲) / د) دامنه نفوذ (۰/۲۵) (درس ۱)
- ۶ الف) نوگرایی بیشتر و تغییرات اجتماعی شدید (۰/۵) (درس ۱) / ب) الف - فعالیت (۰/۲۵) / ب - فضای جغرافیایی (۰/۲۵) (درس ۲) / ج) حوزه نفوذ گسترده (۰/۵) (درس ۱) / د) با افزایش جمعیت مادرشهرها و گسترش حومه های آن ها (۰/۵) (درس ۱) / ه) پراکندگی انواع عملکردهای شهر (۰/۵) (درس ۲) / و) بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی (۰/۵) (درس ۲)
- ۷ تقسیم نادرست زمین - عدم حمایت دولت - توسعه صنایع مونتاژ - افزایش واردات (هر مورد ۰/۲۵) (درس ۱)
- ۸ درآمد حاصل از نفت در انحصار دولت بود که آن را صرف توسعه کارخانه ها و تجهیزات و خدمات شهری کرد. (۱) (درس ۱)
- ۹ مدیریت ترافیک - حمل و نقل - انرژی - پسماند (هر سه مورد کافی است). (هر مورد ۰/۲۵) (درس ۲)
- ۱۰ فرهنگ و هنر بومی و ملی تقویت شود. (۰/۵) - به نیازهای افراد ویژه (معلولان و جانبازان و سالخوردگان) توجه شود، مانند طراحی خط بساویبی مخصوص نابینایان و رمپ عبور ویلچر. (۰/۵) (درس ۲)
- ۱۱ محدودیت ها را شناسایی می کند و برنامه ریزی مناسب و متعادل انجام می شود. (۰/۷۵) (درس ۲)

حواستون باشد: تعریف کاربری زمین، مسئله کاربری زمین، محاسبه درصد عملکرد فضا، محاسبه سرانه کاربری و اهمیت کاربری زمین موارد مهم درس ۲ است. توجه کنید که فرمول محاسبه درصد عملکرد در کتاب درسی نوشته نشده است و فرمول آن به شرح زیر است:

$$\text{درصد عملکرد فضا} = \frac{\text{مساحت فضا (A)}}{\text{کل مساحت شهر}}$$

«A» می تواند هر فضایی باشد، مثلاً فضای آموزشی، تجاری و مسکونی.

خلاصه کیسولی

جغرافیا ۳

- خلاصه درس‌های نموداری و کاربردی
- بیان نکات مهم و پرتکرار نهایی
- بررسی مطالب اصلی هر درس برای
- مرور و جمع‌بندی به سبک نهایی

■ خروج خاکسترهای آتشفشانی و انباشته شدن آن‌ها با ضخامت زیاد بر روی سطح دامنه‌ها و سپس وقوع بارش موجب اشباع شدن آن‌ها می‌شود. دوغاب گلی حاصل از آن به صورت روانه‌های بسیار سیال درمی‌آید و بسیار مخاطره‌آمیز هستند.

■ مدل زیربرری دامنه برای ساخت جاده باعث می‌شود که دامنه تکیه‌گاه خود را از دست داده و دچار زمین لغزش شود.

■ زیربرری رودخانه جزء فراوان‌ترین نوع لغزش‌های دامنه‌ای به حساب می‌آید.

■ معمول‌ترین نوع خشکسالی، خشکسالی آب و هوایی است که میزان بارش در یک منطقه از حد میانگین بارندگی سالانه آن منطقه کمتر است.

■ خشکسالی زراعتی: در این نوع خشکسالی میزان ریزش‌های جوی کمتر از میانگین بارش منطقه نیست اما با توجه به اینکه نیاز آبی انواع گیاهان متفاوت است، ممکن است بارش‌ها نیاز یک نوع زراعت را برطرف نکنند و منطقه دچار خشکسالی شود.

درس ششم

■ نشانه‌های قبل از وقوع زمین‌لرزه عبارت‌اند از:

۱) کاهش لرزش‌های کوچک زمین در راستای گسل‌ها

۲) قبل از وقوع زمین‌لرزه در اثر فشار بر لایه‌های پوسته زمین، ممکن است سطح آب زیرزمینی بالا یا پایین برود یا ترکیب شیمیایی آن‌ها تغییر یابد.

۳) بررسی تغییر اندازه فاصله بین شکستگی‌های پوسته زمین راه دیگری برای پیش‌بینی احتمالی وقوع زلزله است.

■ مهم‌ترین روش‌های سازه‌ای در مدیریت سیل عبارت‌اند از:

۱) اصلاح بسترهای رودخانه‌ها ۲) ایجاد کانال‌های انحرافی ۳) ایجاد دیواره‌های مهارکننده و پایدارکننده

■ مهم‌ترین روش‌های غیرسازه‌ای عبارت‌اند از:

۱) اجرای روش‌های آبخیزداری و تقویت پوشش گیاهی حوضه و نفوذ دادن آب باران در حوضه‌ها
۲) تعیین محدوده‌های سیل‌گیر و نقشه‌های حریم سیل‌گیری و پرهیز از ساخت و ساز در محدوده سیل‌گیر.

■ گستره زمین لغزش‌ها بسیار کمتر از مخاطراتی مانند زمین‌لرزه است، یعنی عرض و طول اغلب توده‌های لغزشی کمتر از یک کیلومتر است.

■ در بخش کشاورزی مهم‌ترین عامل تهدیدکننده، خشکسالی است.

فنون و مهارت‌های جغرافیایی (۳)

■ سنجش از دور، دانش و فن جمع‌آوری اطلاعات از پدیده‌های سطح زمین به طور غیرمستقیم با استفاده از سنجنده‌ها و پردازش اطلاعات دریافت شده است.

■ دستگاه‌های سنجنده قادر هستند بازتاب پدیده‌های سطح زمین را در طیف‌های مختلف الکترومغناطیس دریافت کنند.

■ معمولاً خطوط گسلی مهم به واسطه انرژی عظیمی که در امتداد آن‌ها نهفته است قبل از وقوع زمین‌لرزه دچار تنش می‌شوند. تنش‌های موجود موجب تولید گرما در امتداد خط گسل می‌شود.

خلاصه درس

درس اول

- سرآغاز مطالعه و شناخت یک سکونتگاه روستایی و شهری مقر (مکان، جایگاه) و موقعیت سکونتگاه‌هاست.
- منظور از مقر، مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین است.
- در انتخاب مکان برای استقرار و سکونت جمعیت، عوامل طبیعی بیشترین نقش را داشته‌اند.
- عوامل مؤثر در انتخاب مکان برای استقرار سکونتگاه: عوامل طبیعی، عوامل سیاسی و تصمیمات حکومتی، دسترسی به راه‌های تجاری و عوامل دفاعی و نظامی.
- مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری هسته اولیه روستاها و شهرها در ایران عبارت‌اند از: دسترسی به آب، قلعه‌های دفاعی، بازارهای محلی و قرار گرفتن در تقاطع راه‌ها.
- موقعیت یک سکونتگاه یعنی وضعیت آن نسبت به پدیده‌های پیرامون خود در سطح ناحیه
- مهم‌ترین ملاک‌های تفاوت شهر و روستا عبارت‌اند از:

- ۱ فعالیت اقتصادی (مهم‌ترین ملاک): در اغلب سکونتگاه‌های روستایی قسمت زیادی از جمعیت در بخش کشاورزی فعال هستند و در شهرها بیشتر مردم در بخش‌های صنعتی و خدماتی مشغول به کارند.
- ۲ میزان جمعیت (متداول‌ترین ملاک): شهرها از روستاها پرجمعیت‌ترند و تراکم جمعیت در آن‌ها بیشتر است.

- ۳ وسعت و فضای سکونت و فعالیت: در روستا فضاهاى باز و چشم‌اندازهای طبیعی بیشتر و گسترده‌تر است.

- ۴ دسترسی به خدمات و تسهیلات: در شهرها امکانات متنوع و گسترده است.
- ۵ فرهنگ و مناسبات اجتماعی: در شهرها نوگرایی بیشتر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است.
- معیارهای اصلی در رتبه‌بندی سکونتگاه‌ها عبارت‌اند از: میزان جمعیت و عملکرد (خدماتی که ارائه می‌کنند).

- به محدوده جغرافیایی که از یک سکونتگاه کالا و انواع خدمات دریافت می‌کند و بین آن محدوده و سکونتگاه جریان کالا، خدمات و رفت و آمد افراد وجود دارد، حوزه نفوذ آن سکونتگاه می‌گویند.
- دو جنبه مورد توجه در مورد حوزه نفوذ عملکرد یک سکونتگاه عبارت‌اند از:

- الف آستانه نفوذ یعنی حداقل جمعیتی که تقاضای کالا، خدمات یا عملکردی از سکونتگاه دارند.
- ب دامنه نفوذ یعنی بیشترین مسافتی که مردم منطقه برای دریافت خدمات از آن سکونتگاه طی می‌کنند.

- یکی از مهم‌ترین تغییرات فضای جغرافیایی در قرن بیستم و بیست‌ویکم، افزایش شهر و شهرنشینی در جهان است.

- مهم‌ترین پدیده‌های مربوط به تغییرات الگوی شهرنشینی در جهان:

- ۱ افزایش شهرهای میلیونی
- ۲ تغییر الگوی مکانی شهرهای بایس از ۵ و ۱۰ میلیون نفر
- مادرشهر بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شهر یک ناحیه، استان یا یک کشور است و در بسیاری از جنبه‌ها بر سایر سکونتگاه‌ها برتری دارد.
- برخی از شهرها به دلیل مشارکت زیاد در اقتصاد و تجارت جهانی حوزه نفوذ بسیار وسیعی در سطح جهان دارند که جهان‌شهر نام دارد.

- سه مورد از مهم‌ترین ویژگی‌های مگالاپلیس عبارت‌اند از:

- ۱ تمرکز و انبوهی جمعیت شهری
- ۲ تمرکز مؤسسات مالی و پولی
- ۳ وجود صنایع دانش‌بنیان

- مهاجرت از روستاها به شهرها از مهم‌ترین عوامل تغییر در کاهش روستانشینی و افزایش شهرنشینی است.
- با بروز تحولات صنعتی و ورود کشورها به عصر نوسازی (مدرنیزاسیون) نفوذ شهرها و شهرگرایی در روستاها افزایش یافت.

- شهرگرایی روندی اقتصادی و اجتماعی است که طی آن شیوه‌های زندگی و عملکردها، ارزش‌ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستانشینان رواج می‌یابد.

- راه‌های افزایش جمعیت شهری:

- ۱ رشد موالید نسبت به مرگ و میر
- ۲ مهاجرت روستاییان

- ۳ افزایش جمعیت برخی روستاها و تبدیل شدن آن‌ها به نقاط شهری یا ادغام روستاها در بافت شهری.

- علل عدم موفقیت اصلاحات ارضی در ایران عبارت‌اند از:

- تقسیم نادرست زمین - عدم حمایت دولت از کشاورزان - توجه به صنایع مونتاژ و واردات کالا از کشورهای خارجی

درس دوم

- در بیشتر شهرها امکانات و خدمات شهری به طور عادلانه و متوازن توزیع نشده که به آن نابرابری فضایی گفته می‌شود.

- در شهرهایی که با تمرکز زیاد جمعیت یا مهاجرت گسترده روبه‌رو هستند، مسکن کافی و مناسب وجود ندارد.
- ویژگی‌های زاغه‌ها:

- ۱ ساخته شدن از مواد ارزان قیمت

- ۲ کثیف بودن و نداشتن امکانات بهداشتی و فاضلاب

- ۳ بالا بودن میزان جرائم، بزهکاری و انحرافات اجتماعی.

- مهم‌ترین راهکارها برای سامان بخشیدن به مشاغل غیررسمی در شهرهای بزرگ عبارت‌اند از:

- حمایت از کارآفرینان و ایجاد غرفه‌هایی با اجاره ارزان برای فروشندگان دوره‌گرد
- توسعه امکانات گردشگری برای جذب گردشگر

- درآمد کم، بیکاری، مسکن نامناسب و حاشیه‌نشینی به فقر شهری منجر می‌شود.

- خسارت وارد کردن به اموال عمومی، بناها و آثار فرهنگی را وندالیسم می‌گویند.

- به مجموعه وسیعی از اشیاء و وسایل و عناصری که در فضاهای شهری برای استفاده عموم نصب می‌شود، مبلمان شهری می‌گویند.

- شهر هوشمند به شهری گفته می‌شود که در آن برای امور مختلف مانند حمل و نقل، مصرف انرژی، مدیریت ترافیک و... از فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) استفاده می‌شود.

- تحقق شهر پایدار هدف اصلی مدیران و برنامه‌ریزان شهری است.

- شهر پایدار شهری است که در آن بدون آنکه منافع نسل‌های آینده به خطر بیفتد، نیازهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ساکنان آن به طور مناسب و عادلانه برآورده می‌شود و شهر و فعالیت‌های شهری کمترین آثار منفی و نامطلوب را بر محیط زیست دارد.